

Vooronderzoek en het plan van aanpak

Praktijk project "Ik ben Ik"

Voorlichtingpakket over de effectiviteit van
poppen bij kinderen met een negatief
zelfbeeld in de leeftijd van 4 t/m 6 jaar
binnen het regulier basisonderwijs.

Door: Leonie Burggraaf

1574017

Datum: 7 mei 2012

Vooronderzoek

Inleiding	P.1
1. Kaderstelling ten aanzien van het onderwerp en product.	P.2
1.1 Welk onderwerp ga je bewerken?	P.2
1.2 Wat wil je daar specifiek van weten?	P.2
1.3 Waarom wil je je daar mee bezig houden?	P.2
1.4 Voor wie is dit van belang?	P.2
1.5 Wat heeft dit met het beroep van creatief therapeut te maken.	P.3
1.6 Wat zou je als product willen omschrijven?	P.3
1.7 Welke concrete kwaliteitseisen stel je aan het resultaat?	P.4
1.8 Welke leerdoelen wil je jezelf in dit project stellen?	P.4
2. Resultaten ten aanzien van producten in relatie met mijn praktijk project.	P.5
2.1 Onderzoek naar bestaande producten.	P.5
2.2 Voorlichting over de doelgroep en of problematiek.	P.5
2.2.1 Kinderen en sociale vaardigheden.	P.5
2.2.2 Sociale competentie zelf leren	P.5
2.2.3 Zo stimuleer jezelf vertrouwen bij kinderen van 0-9 jaar.	P.5
2.3 Voorlichting over de werking en of theorie achter poppen.	P.5
2.3.1 Handleiding Ja en Nee.	P.6
2.3.2 Spelen met grote handpoppen.	P.6
2.3.3 De magische kracht van poppen.	P.6
2.4 Spelmateriaal ten aanzien van een negatief zelfbeeld en of poppen.	P.6
2.4.1 Eigenwijsjes.	P.6
2.4.2 Gouden ankermunten.	P.6
2.4.3 Dat heb je goed gedaan!	P.7
2.5 Brochures en folders ten aanzien van de doelgroep en problematiek en of poppenspel.	P.7
2.5.1 Folder negatief zelfbeeld bij kinderen en jongeren.	P.7
2.5.2 Schoolkrantartikel zelfbeeld en zelfvertrouwen.	P.7
2.5.3 Wat is faalangst.	P.7
2.6 Vergelijking met mijn product en vorige praktijk projecten.	P.7
2.6.1 Sterker in je schoenen staan.	P.8
2.6.2 (Over)leven met dyslexie.	P.8
3. Resultaat van het literatuuronderzoek bij mijn onderwerp.	P.9
3.1 Vooronderzoek naar de doelgroep en problematiek.	P.9
3.2 De doelgroep.	P.9
3.2.1 De ontwikkeling van het kind.	P.9
3.2.2 De kleutertijd.	P.9
3.3 De problematiek van een negatief zelfbeeld.	P.10
3.3.1 De ontwikkeling van het zelfbeeld.	P.11
3.3.2 Factoren van invloed op een negatief of positief zelfbeeld.	P.11
3.3.3 Het negatief zelfbeeld.	P.12
3.3.4 Autoritaire opvoeding in samenhang met een negatief zelfbeeld.	P.13
3.4 De werking van poppen bij kinderen met een negatief zelfbeeld.	P.13
3.5 Beoogde doel van mijn product.	P.15

3.5.1 Vak therapie en of dramatherapie binnen het regulier basisonderwijs.	P.16
3.6 De context van mijn product in relatie met het onderwerp en de instelling.	P.17
4. Behoeft onderzoek in de praktijk.	P.18
4.1 Interviews ter onderbouwing van mijn onderwerp en product.	P.18
4.1.1 Waarom een interview en geen enquête?	P.18
4.1.2 De resultaten.	P.18
4.2 Conclusie.	P.19
4.3 Interview Helen Meurs.	P.19
4.3.1 Resultaten vanuit het interview met Helen Meurs.	P.19
4.3.2 Conclusie.	P.20
Bijlage 1. Interview leerkrachten en hulpverleners van De Willem van Oranje.	P.22
Bijlage2. Interview Helen Meurs.	P.30
Nawoord	P.32

Plan van aanpak (33)

Inleiding	P.34
1. Onderwerp, product en resultaat	P.35
1.1 Onderwerp en probleemstelling.	P.35
1.1.1 Probleemanalyse.	P.35
1.1.2 Specifiek onderwerp.	P.35
1.2 Complete en realistische product omschrijving.	P.36
1.2.1 Doelstellingen product.	P.36
1.2.2 Kwaliteitscriteria ten aanzien van mijn product.	P.37
1.3 Eigen invalshoek ten aanzien van de problematiek, vraag en product.	P.37
1.4 Argumentatie voor de gemaakte keuzen.	P.39
1.4.1 Doelgroep.	P.39
1.4.2 Problematiek.	P.39
1.4.3 Poppen.	P.40
1.4.4 Mijn product.	P.40
2. Criteria voor de inhoud van het product.	P.41
2.1 De drie segmenten.	P.41
2.2 De relevantie vanuit beroepsmatig/maatschappelijk perspectief.	P.41
2.3 Het project bewerkt een herkenbaar aspect met betrekking tot het beroep van creatief therapeut.	P.42
2.4 Het praktijk project is ontwikkelingsgericht.	P.42
2.5 De verkenning van het onderwerp is zichtbaar.	P.42
2.5.1 Doelgroep en problematiek.	P.42
2.5.2 Poppenspel in combinatie met de problematiek.	P.43
2.5.3 Doelgroep, problematiek en poppen gekoppeld aan de instelling en het product.	P.43

3. Doelgroep, adresgroep en evaluatiegroep	P.44
3.1 De doelgroep.	P.44
3.2 Het veld van belanghebbende is/wordt bekend onderzocht.	P.44
3.3 De adresgroep.	P.44
3.4 De communicatievorm.	P.44
3.5 De evaluatiegroep.	P.45
4. Planmatigheid van uitvoering evaluatie en beoordeling.	P.46
4.1 Tijdschema.	P.46
4.2 Lijst van beoogde doelen.	P.49
4.3 Een lijst met concrete uit te voeren acties of inspanningen.	P.49
4.4 Evaluatieprocedure in samenwerking met evaluatiegroep.	P.49
4.5 Concrete voorstellen ten aanzien van einddocumentatie.	P.49
Nawoord	P.50
Bronnenlijst	P.51

Vooronderzoek

Inleiding

Mijn naam is Leonie Burggraaf en ik studeer dramatherapie aan de Hogeschool Utrecht te Amersfoort. In het studiejaar 2011-2012 behaal ik mijn diploma te behalen. Vanuit het afstudeertraject is het werken aan een praktijk project of praktijk onderzoek verplicht. Ik heb gekozen om een praktijk project uit te voeren. Om een goed product te ontwikkelen is oriëntatie en vooronderzoek belangrijk.

In dit verslag geef ik uitleg over het door mij gekozen onderwerp, doelgroep en product. Daarnaast wordt bij deze onderwerpen onderbouwende literatuur, theorie en modellen uitgeschreven. Als laatste wordt er onderzoek gedaan naar de behoefte en vraag vanuit de praktijk en in hoeverre mijn product voldoet aan de eisen van het praktijk project.

Het uiteindelijke doel van dit verslag is het in kaart brengen wat de mogelijke waarde van het product is voor zowel het vakgebied als de doelgroep waarvoor het pakket wordt ontwikkeld.

Ik hoop dat u door dit verslag te lezen een helder beeld krijgt van mijn praktijk project,

Alvast bedankt,

Leonie Burggraaf.

1. Kaderstelling ten aanzien van het onderwerp en product

1.1 Welk onderwerp ga je bewerken?

Via dit praktijk project wordt de effectiviteit van poppen bij kinderen met een negatief zelfbeeld in de leeftijd van 4 t/m 6 jaar centraal gesteld.

Ik heb hiervoor gekozen omdat ik al eerder een onderzoek heb gedaan naar de werking van poppen maar dit onderzoek was minimaal en ik wil binnen mijn praktijk project specifiek kijken naar de mogelijkheden en combinatie van de problematiek, poppen, interactieve materialen en de mogelijkheden van dramatherapie hierin. Er is bewust gekozen voor de onderbouw, dit vanuit de visie om preventief te willen werken.

1.2 Wat wil je daar specifiek van weten?

Ik wil meer weten over de ontwikkeling en problematiek van een negatief zelfbeeld en hoe je d.m.v. poppen kinderen kunt begeleiden en ondersteunen in het ontwikkelen van een positief zelfbeeld. Ik ben op zoek naar meer achtergrond informatie en hoe de verschillende thema's binnen mijn onderwerp, namelijk: de doelgroep, problematiek, werking van poppen en dramatherapie elkaar kunnen aanvullen en in samenwerking het zelfbeeld van het kind kunnen versterken.

1.3 Waarom wil je je daar mee bezig houden?

Vanuit stages zowel in mijn opleiding voor onderwijsassistent als die van dramatherapeut, ben ik mezelf bewuster geworden over hoe groot de problematiek van een negatief zelfbeeld daadwerkelijk is en hoe weinig aandacht er aan wordt besteed in vergelijking met bijvoorbeeld ADHD, autisme en andere stoornissen.

Vorig jaar heb ik behandelingen gegeven aan kinderen die een negatief zelfbeeld hadden en heb me verbaasd over de positieve en snelle reactie die de pop heeft bij een kind die een negatief zelfbeeld heeft. Des ondanks is er weinig te vinden over de combinatie poppen en een negatief zelfbeeld. Binnen het regulier basisonderwijs worden symptomen van een negatief zelfbeeld vaak gezien als oorzaak van faalangst of verlegenheid, maar wordt niet gezien als een nog te ontwikkelende problematiek.

In dit praktijk project wordt de problematiek van een negatief zelfbeeld onder de aandacht gebracht van leerkrachten en ouders in de hoop dat kinderen beter begeleid worden in de ontwikkeling van een positief zelfbeeld. Verwacht wordt dat op latere leeftijd kinderen meer mogelijkheden hebben wanneer ze niet lijden onder hun negatief zelfbeeld en dit ook andere problematiek minimaliseert.

Daarnaast is het voor het vakgebied van dramatherapie een toegevoegde waarde om de theorie van poppen te koppelen aan de ontwikkeling van het zelfbeeld ondersteund door interactieve materialen. Dit geeft meer mogelijkheden om de inzet van poppen te onderbouwen.

1.4 Voor wie is dit van belang?

Er wordt verwacht dat het grootste belang van het inzetten van het pakket uiteindelijk voor het kind is. Door preventief te werken proberen we de problematiek van een negatief zelfbeeld te minimaliseren of zelfs te voorkomen. Wanneer er niet preventief wordt gewerkt, kan het kind zijn gehele leven lijden onder een negatief zelfbeeld. Hoe meer we leren over de ontwikkeling van het zelfbeeld en de rol van de ouder en leerkracht in dit proces, hoe meer we kunnen doen

om een negatief zelfbeeld te voorkomen of te minimaliseren. Het is dus belangrijk dat hier meer aandacht aan wordt besteed.

Daarnaast vind ik dat binnen het huidige aanbod binnen mijn opleiding weinig aandacht wordt besteed aan een negatief zelfbeeld als problematiek, terwijl ik van mening ben dat het wel degelijk een problematiek mag worden genoemd. Voor studenten en deskundige die zich hierin willen verdiepen of hiermee werken kan het een toegevoegde waarde zijn om dit onderwerp in een praktijk project te verwerken.

1.5 Wat heeft dit met het beroep van creatief therapeut te maken.

Na het volgen van het keuzevak projectie technieken van Marc Willemsen ben ik gefascineerd door de werking van deze techniek. In het derdestagejaar ben ik mezelf gaan verdiepen door middel van literatuurstudie. Tijdens deze studie werd duidelijk dat er weinig is geschreven over de methodische of pedagogische waarde en inzet van een pop. Phil Jones en Sue Jennings schrijven over projectie technieken en hierin komen poppen aan de orde, maar er is niet één boek met duidelijke theorie en onderbouwing over de ‘magie’ van de pop en zeker niet in combinatie met de problematiek van een negatief zelfbeeld. Voor het beroep van creatief therapeut is het daarom een toegevoegde waarde literatuur/theorie te koppelen aan het zelfbeeld en de mogelijkheden van de pop. Dit betekent namelijk dat je als dramatherapeut jezelf kunt onderbouwen en verantwoorden naar collega’s, cliënten en of derden.

1.6 Wat zou je als product willen omschrijven?

Via brainstormen zijn er verschillende producten aan de orde geweest zoals een handleiding of website. Uiteindelijk is er gekozen voor een voorlichtingspakket. De keuze voor dit product is dat de verschillende doelen in dit pakket samen komen. Vanuit de instelling is de vraag om meer kennis en informatie te krijgen over het zelfbeeld en hoe poppen in te zetten.

Vanuit mezelf is de vraag meer kennis en informatie over het zelfbeeld en de werking van poppen te vergaren en dit te onderbouwen met vakliteratuur, modellen en theorie. Hieronder staat een opsomming met materialen die in dit pakket worden samengevoegd.

- 1) *Één brochure voor ouders en leerkrachten met informatie over de doelgroep, de problematiek, de mogelijkheid van poppen en de samenwerking met dramatherapie.*
- 2) *Één brochure voor deskundige zoals de orthopedagoog, remedial teacher en intern begeleider met dezelfde thema’s alleen onderbouwd met literatuur en modellen.*
- 3) *Interactieve activiteiten gekoppeld aan de thema’s en inzetbaar door zowel ouders en leerkracht als deskundige.*
- 4) *Oorkondes ter motivatie en stimulatie van het kind en het zelfbeeld.*
- 5) *Opkikker, dit is een kikker met een tas waar de ouder of leerkracht een positieve boodschap kan stoppen voor het kind zoals ‘ik ben trots op je’.*
- 6) *Mijn persoonlijke visitekaartje en flyer met hierop mijn visie, doelstelling etc.*
- 7) *Ankermunten geschonken door Semmie.net.*
- 8) *Handschoenpop van 25 cm, geschonken door Helen Meurs.*
- 9) *Een contact overzicht met vervolgstappen zoals aankoop poppen of ondersteunend materiaal.*

1.7 Welke concrete kwaliteitseisen stel je aan het resultaat?

Het is belangrijk dat het praktijk project maar vooral het product aan bepaalde eisen voldoet om ook de doelstellingen te kunnen behalen. Ik heb de volgende kwaliteitseisen geformuleerd:

- 1) Mijn voorlichting pakket moet vooral een rustige maar toch enthousiasmerende uitstraling hebben d.m.v. kleur en het gebruik van foto's en plaatjes.*
- 2) Moet in makkelijke ABN zijn geschreven zodat ouders met verschillende opleidingsniveaus het allemaal kunnen begrijpen en plaatsen.*
- 3) Tekst wordt gerelateerd aan enkele voorbeelden vanuit de praktijk of vanuit mijn praktijkactiviteiten.*
- 4) Informatie bieden over de doelgroep, problematiek, poppen en dramatherapie.*
- 5) Moet mogelijkheid bieden tot eventueel vervolg stappen zoals links of contactgegevens.*
- 6) De map moet mogelijkheid bieden tot interactie tussen kind en ouder/leerkracht.*
- 7) Onderbouwd met duidelijke literatuur en modellen.*

1.8 Welke leerdoelen wil je jezelf in dit project stellen?

Binnen dit onderzoek heb ik leerdoelen geformuleerd waar binnen dit project aan wordt gewerkt en waardoor ik mezelf kan ontwikkelen. Hieronder staan de doelen geformuleerd:

- 1) Geschreven vakliteratuur koppelen aan de inzet mogelijkheden van poppen.*
- 2) Theorie en modellen koppelen aan de doelgroep, de problematiek en de effectieve werking van poppen.*
- 3) Een duidelijke evaluatie/beoordelingprocedure uitwerken en uitvoeren.*
- 4) Een grote vorm van zelfstandigheid en verantwoording dragen voor het praktijk project. Hiervoor moet ik me proactief opstellen ten aanzien van mijn consulent en de instelling.*

2. Resultaten ten aanzien van producten in relatie met mijn praktijk project

2.1 Onderzoek naar bestaande producten.

In het vooronderzoek richt ik me op bestaande producten die gerelateerd zijn aan onderwerpen en thema's binnen het praktijk project. Binnen het onderzoek is geconstateerd dat veel materiaal overeenkomst heeft met het praktijk project, maar de overeenkomst is minimaal. Er is gekozen in dit hoofdstuk de meest relevante producten te benoemen en welke informatie dit oplevert voor de ontwikkeling van het product.

2.2 Voorlichting over de doelgroep en de problematiek.

Voorlichting over de doelgroep en problematiek is voornamelijk terug te vinden in boeken, folders en websites. Er zijn een aantal producten geselecteerd en deze zijn hieronder uitgewerkt.

2.2.1 Kinderen en sociale vaardigheden.

Dit ¹boek is geschreven door Anne Kooijman en gericht aan ouders en leerkrachten. Het boek geeft adviezen en informatie over hoe kinderen omgaan met leeftijdsgenoten, maar daarnaast ook leren op komen voor zichzelf. Aan het boek is een kwartet spel gekoppeld die als spel element kan worden ingezet in de ondersteuning van de ontwikkel van de sociale vaardigheden.

Het is een interessant boek maar de doelgroep waar het boek zich op richt is middenbouw/bovenbouw. Daarnaast is het gericht op sociale vaardigheden in het algemeen en niet zo zeer op kinderen met een negatief zelfbeeld.

2.2.2 Sociale competentie zelf leren

Het ²boek is geschreven voor leerkrachten binnen het regulier en speciaal onderwijs. Er wordt aangedacht besteed aan de sociale veiligheid en het belang vanuit het kind om zich gewaardeerd te voelen. Het is een boek met interessante adviezen en informatie over hoe sociale veiligheid te integreren binnen het onderwijs aanbod, maar is niet gericht op het ontwikkelen of specifiek op het zelfbeeld van het kind. Daarnaast wordt weinig tot geen gebruik gemaakt van een spel element.

2.2.3 Zo stimuleer jezelf vertrouwen bij kinderen van 0-9 jaar.

Dit ³boek is zeer informatief ten aanzien van het ontwikkelen van zelfvertrouwen en dit vanaf de leeftijd van 0 jaar. In het boek wordt informatie gegeven over hoe je de ontwikkeling van zelf vertrouwen kunt stimuleren en ondersteunen en hierbij worden ook activiteiten en opdrachten aangeboden. Het boek is specifiek geschreven voor ouders en er worden geen mogelijkheden aangeboden hoe je als leerkracht dit kun integreren binnen het onderwijs aanbod en hoe poppen en bijdrage kunnen leveren binnen het ontwikkelingsproces.

2.3 Voorlichting over de werking en of theorie achter poppen.

Er is ook onderzoek gedaan naar producten die voorlichting of kennis geven over de werking van poppen of de mogelijke samenwerking tussen poppen en de problematiek. Hieronder staat weer een selectie van de meest relevante producten ten aanzien van het praktijk project.

¹ De Koole kikker, ISBN 978-90-812473-1-3,

² Sociale competentie zelf leren, [www. Aps.nl](http://www.Aps.nl).

³ Zo stimuleer jezelf vertrouwen bij kinderen van 0-9 jaar, ISBN 9789044313833.

2.3.1 Handleiding Ja en Nee.

Een ⁴handleiding geschreven door Helen Meurs gericht aan leerkrachten werkzaam in het basisonderwijs en groepsleiders uit de kinderopvang. In deze handleiding worden verschillende onderwijsvakken aan de orde gesteld zoals verkeer, natuur, rekenen, taal enz. Ze geeft tips en biedt activiteiten aan hoe je binnen dat specifieke onderwerp een handpop kunt inzetten. Het is een zeer interessante handleiding waarin de activiteiten een belangrijke rol spelen. Des ondanks mis ik de onderbouwende theorie en ook hoe de pop meer als pedagogisch hulpmiddel kan worden ingezet in plaats van klassen of groepspop.

2.3.2 Spelen met grote handpoppen.

Een ⁵boek geschreven door Geran en Moller en gericht aan leerkrachten en kinderleidsters die willen werken met een handpop. Ze geven tips over hoe je de pop kunt integreren binnen de groep en hoe je de pop kunt inzetten op specifieke thema's en onderwerpen aan de orde te brengen. Het is een zeer interessant boek en geeft al meer kijk op de pedagogische mogelijkheden van de pop ten aanzien van sociale vaardigheden etc. Er worden geen verbanden gelegd tussen de mogelijkheden van poppen en problematiek.

2.3.3 De magische kracht van poppen.

De schrijvers van dit ⁶boek hebben net zoals de schrijver van het boek spelen met grote handboek de doelstelling meer informatie te geven over de pedagogische mogelijkheden van de pop binnen een klas of groep. Het is een interessant boek waarin veel informatie is te vinden over de basiskennis die nodig is om met een pop te werken. Des ondanks wordt er weer geen koppeling gemaakt met een problematiek en dus ook niet met een negatief zelfbeeld.

2.4 Spelmateriaal ten aanzien van een negatief zelfbeeld en of poppen.

Ook spelmaterialen om het zelfbeeld te versterken zijn er volop te vinden. Hieronder een selectie van materialen die vergelijkbaar zijn met mijn product.

2.4.1 Eigenwijsjes.

Dit zijn ⁷kaarten gericht op het positief stimuleren van kwaliteiten van het kind. Ze zijn eenvoudig en gemakkelijk te plaatsen/begrijpen door de korte zinnen en een toegevoegd plaatje. Deze kaarten kun je integreren binnen een klas, groep of structuur. Des ondanks doen ze een groot appél op het denkvermogen van het kind en ik verwacht niet dat kinderen in de leeftijd van 4 t/m 6 jaar het vermogen hebben om deze zinnen te plaatsen. Des ondanks worden ze aangeboden voor kinderen vanaf 4 jaar.

2.4.2 Gouden ankermunten.

Dit zijn ⁸munten met een afmeting van 4 bij 3 cm. Op de voorkant staat een figuur die zich iets herinnert en is ingegraveerd met glimmend goud. Op de achterkant kan door een ouder of leerkracht een boodschap worden geschreven die het kind op een positieve manier iets kan herinneren zoals: goed gewerkt, je bent een rekenkanjer etc. Hele leuke munten en ik vind het idee dat het kind het met zich mee kan dragen een zeer interessant element en ook op interactief niveau zeker van grote waarde.

⁴ www.handpop.nl/pakket.

⁵ Spelen met grote handpoppen, ISBN 9789059325159

⁶ De magische kracht van poppen, ISBN 9789059325784

⁷ Eigenwijsjes, artikel nummer: 11-33-01.

⁸ Gouden ankermunten, artikel nummer: 11-00-13

2.4.3 Dat heb je goed gedaan!

Dit is een werkboek met hierin verschillende motiverende oorkondes en diploma's. Ze zijn bedoeld om kinderen te motiveren op momenten dat ze iets hebben bereikt, maar ook wanneer het niet zo goed gaat en ze een hard onder riem nodig hebben. Een zeer leuk werkboek maar gericht op verschillende probleem gebieden.

In het voorlichtingpakket kunnen de oorkondes en diploma's gericht worden op thema's die voor kinderen met een laag zelfbeeld een belangrijk aspect innemen.

2.5 Brochures en folders ten aanzien van de doelgroep en problematiek en of poppenspel.

Als laatste element van het voorlichting pakket is gezocht naar brochures en folders die op dit moment al aanwezig zijn ten aanzien van een negatief zelfbeeld bij kinderen in de leeftijd van 4 t/m 6 jaar. Hieronder de resultaten uit het vooronderzoek.

2.5.1 Folder negatief zelfbeeld bij kinderen en jongeren.

Praktijk de sleutel heeft een cursus ontworpen voor kinderen en jongeren die lijden onder hun negatief zelfbeeld. Een psycholoog en orthopedagoog bieden deze cursus aan om zelfvertrouwen te stimuleren en te ontwikkelen. Binnen de cursus is spel een klein element. De ⁹folder zelf is vrij kort en er wordt geen informatie gegeven over hoe een zelfbeeld ontwikkelt en welke factoren in de ontwikkeling van invloed zijn. Daarnaast wordt er geen koppeling gemaakt met poppenspel of dramatherapie.

2.5.2 Schoolkrantartikel zelfbeeld en zelfvertrouwen.

De GGD Zeeland heeft een ¹⁰artikel geschreven met informatie over de vorming van het zelfbeeld, belangrijke factoren in het ontwikkelen van een positief zelfbeeld en welke rollen je als ouder en leerkracht inneemt. Het is een zeer interessant artikel maar vooral een opsomming van feiten en niet onderbouwd vanuit literatuur of modellen. Daarnaast is het model moeilijk om te vinden en je moet de specifieke termen weten wil je het artikel kunnen vinden.

2.5.3 Wat is faalangst.

Een ¹¹brochure uitgebracht door GGD midden Nederland. Deze brochure geeft informatie over wat faalangst is, wat deze inhoud, hoe hiermee om te gaan en welke rol je als ouder en leerkracht inneemt in het minimaliseren of verhelpen van faalangst. Er wordt als bijkomende problematiek gerefereerd naar een negatief zelfbeeld maar hier wordt verder geen theorie aan koppelt. De inhoud is uitgebreid en informatief, maar is niet gericht op de door mij gekozen thema's.

2.6 Vergelijking met mijn product en vorige praktijk projecten.

Als laatste is het belangrijk te kijken naar eerder ontwikkelde praktijk projecten en welke overeenkomsten dit heeft met mijn product. Wat is opgevallen is dat veel studenten een module hebben geschreven. De vraag vanuit de praktijk is vooral basiskennis over dramatherapie en de pop inzetten als pedagogisch hulpmiddel, wordt verwacht dat een module te veel vraagt van de gebruiker. Een voorlichtingpakket biedt de basiskennis en praktijk mogelijkheid om de vergaarde kennis eigen te maken.

⁹ http://www.praktijkdesleutel.nl/negatiefzelfbeeld_j.pdf

¹⁰ http://www.ggdzeeland.nl/dbdocs/fileattachment_74.pdf

¹¹ GGD midden Nederland, brochure wat is faalangst.

Daarnaast is binnen het onderwijs veel druk bij leerkrachten om hun doelen te behalen. Hierdoor blijft er weinig tijd over om losse modules te verweken binnen het lesaanbod. Dit maakt het integreren van een module moeilijk en dit verminderd de waarde van het product. Naast de modules zijn er twee praktijk projecten die op verschillende gebieden overeenkomsten toonde met dit praktijk project. Deze zijn hieronder uitgeschreven.

2.6.1 Sterker in je schoenen staan.

Dit is een praktijk project ontwikkeld voor kinderen in de leeftijd van 10 t/m 16 jaar die behandeld worden voor obesitas binnen een zorginstelling. Er is onderzoek gedaan naar de toegevoegde waarde van het drama element binnen het zorgaanbod en de problematiek. Hiervoor is de volgende module geschreven. Deze module is gebaseerd op het feit dat kinderen die lijden aan obesitas vaak ook een negatief zelfbeeld ontwikkelen en d.m.v. deze modules wordt het zelfbeeld versterkt.

- 1) *Een belangrijke overeenkomst is dat hun product is gericht op het versterken en ontwikkelen van een positief zelfbeeld.*
- 2) *Ze gebruiken drama elementen om deze ontwikkeling tot stand te brengen.*
- 3) *Ze hebben de module ontworpen dat andere deskundige deze ook kunnen uitvoeren en dus niet per definitie alleen door een dramatherapeut.*
- 4) *Belangrijk verschil is de leeftijd ik richt me op kleuters en zij werken voornamelijk met pubers/tieners.*
- 5) *Zij vestigen zich binnen een zorginstelling waar al een behandeling aanbod voor deze problematiek aanwezig is.*
- 6) *Zij hebben samen gewerkt.*

2.6.2 (Over)leven met dyslexie.

Het tweede product uit de mediatheek is een praktijk project ontwikkelt voor kinderen die zijn gediagnosticeerd met dyslexie en onderwijs volgen binnen het regulier basisonderwijs. Ze hebben als product een spel ontwikkelt om de omgang van dyslexie te vergemakkelijken.

- 1) *Tijdens hun praktijk project concludeerde ze dat een negatief zelfbeeld een zeer grote invloed heeft op de leerprestaties van het kind.*
- 2) *Ze vestigen zich ook binnen het regulier basisonderwijs.*
- 3) *Het spel dat ze hebben ontworpen is bedoeld voor leerkrachten om in te zetten binnen de klas en dus niet per definitie alleen uitvoerbaar door een dramatherapeut.*
- 4) *Ze werken wel met enkele oudere kinderen voornamelijk middenbouw.*
- 5) *Zij richten zich op een andere problematiek die wel duidelijk samenhang vertoond met een negatief zelfbeeld.*
- 6) *Ze hebben een totaal ander product ontwikkeld in vergelijking met mijn voorlichting pakket.*
- 7) *Ze hebben in een tweetal aan dit project gewerkt.*

3. Resultaat van het literatuuronderzoek bij mijn onderwerp

3.1 Vooronderzoek naar de doelgroep en problematiek.

In de ontwikkeling en uitwerking van het praktijk project is het belangrijk voldoende basis kennis te hebben om mezelf goed te kunnen verantwoorden en presenteren naar de instelling en de Hogeschool. Door het vooronderzoek wordt verdieping gezocht over de doelgroep, de leeftijdsfase en het ontwikkelingsniveau van een kleuter. Er wordt theorie gezocht over het zelfbeeld, de ontwikkeling hiervan en welke factoren aanleiding geven tot de ontwikkeling van zowel een positief en negatief zelfbeeld.

3.2 De doelgroep.

Het voorlichtingspakket wordt ontwikkeld voor kinderen in de leeftijd van 4 t/m 6 jaar. Deze doelgroep is niet eerder gediagnosticeerd met een andere problematiek zoals ADHD, ADD, Asperge enz. Het is belangrijk om te weten hoe een kind in deze leeftijdsfase zichzelf ontwikkelt. Er is literatuuronderzoek gedaan en hieronder worden de belangrijkste literatuurbronnen, theorieën en modellen uitgeschreven.

3.2.1 De ontwikkeling van het kind.

Kinderen in de kleuterfase zijn volop in ontwikkeling. Het is belangrijk als dramatherapeut om te weten in welke ontwikkelingsfase het kind zich bevindt en welke ontwikkeling het al heeft doorgemaakt. In de literatuuronderzoek is gebruik gemaakt van de theorie van de acht levensvaardigheden van Erikson:

¹²**Vertrouwen (0-1,5) jaar:** *in de prille kinderjaren ontstaat de hechting met onze moeder. Als die goed verloopt, durven we later in ons leven anderen te vertrouwen.*

Autonomie (1,5-3 jaar): *in deze fase leren we onszelf beheersen en zelf dingen voor elkaar te krijgen. Wanneer onze ouders ons te veel beschermen en we te weinig zelf mogen doen, of als we belachelijk worden gemaakt wanneer ons iets niet lukt, krijgen we later in ons leven de neiging snel aan onszelf te gaan twijfelen, en durven we minder autonoom te handelen.*

Initiatief (3-6): *in deze fase leren we initiatief nemen, een doel sneller te stellen en daarnaar toe te werken. Als ouders ons hierin niet aanmoedigen of ons ontmoedigen, zullen we later in ons leven moeite blijven houden met initiatief nemen.*

Volgens Erikson moeten je alle vaardigheden goed doorlopen wil je later goed kunnen functioneren. Interessant binnen deze theorie is dat kinderen echt al doelen kunnen gaan stellen wat binnen het voorlichtingspakket dus wel degelijk aan de orde mag komen en goed aansluit bij de oorkondes en diploma's. Zo kun je kinderen nog meer uitdagen in hun ontwikkeling.

3.2.2 De kleutertijd.

Deze periode wordt in verschillende theorieën aan de orde gesteld. Hieronder een overzicht met de meest belangrijkste punten in deze fase:

¹² Psychologie magazine, oktober 2010.

¹³*De kleutertijd is een periode van boeiende ontwikkeling voor een kind. Deze fase in de ontwikkeling start op het ogenblik dat het kind een aantal ontwikkelingsmijlpalen zet. Een driejarige kan o.a.:*

- *zijn eerste zinnen zeggen, zogeheten drie woorden zinnen.*
- *overdag zindelijk zijn*
- *open staan voor instructie*
- *eenvoudige tekeningen maken, bv. met rondjes, bloemen, zonnetjes enz.*
- *op een driewieler fietsen*
- *met grote blokken spelen*
- *een rol spelen, bv. in de poppenhoek*
- *zijn eigen wil duidelijk maken, veelal door "nee" te zeggen*

Belangrijke aspecten binnen de ontwikkeling van een peuter is dat een kind al een rol kan spelen. Een kind kan zijn eigen wil al duidelijk maken en dus voor de ouder en leerkracht een belangrijk moment om te ondersteunen in het ontdekken wat het wil van het kind is en waar de behoefte en interesses liggen. Vanuit deze kennis is gezocht naar het spel element in de ontwikkeling van de kleuter en vond het volgende:

¹⁴*De kleuter leeft in 2 werelden: de echte wereld, waarin dingen zichtbaar, hoorbaar en voelbaar zijn en een fantasiewereld. Daarin speelt de fantasie van je kind een grote rol of je kind nu alleen speelt of met andere kinderen: vaak speelt hij een fantasiespel waarin hij allerlei rollen vervult. Daarbij bepaalt hij zijn eigen regels. Grappig genoeg kunnen de echte en de fantasiewereld prima naast elkaar bestaan voor je kind.*

Langzaam gaat je kind begrijpen dat zijn acties gevolgen kunnen hebben voor anderen. Hij weet dat hij iemand pijn doet als hij hem slaat, maar hij weet ook dat iemand heel blij kan worden van een cadeautje. Natuurlijk is je kind zijn driftbuien of boosheid nu niet meteen kwijt. Maar hij kan er wel al beter over nadenken. En je kunt hem leren om eerst na te denken voordat hij schopt of slaat.

De ontwikkelingsfase van een kleuter wordt voornamelijk gestimuleerd door de fantasiewereld waarin het nieuw gedrag wordt uitgetest en door de morele ontwikkeling van een kleuter leert het of gedrag gewenst is of niet. Hierin is de toetsing bij de ander zeer belangrijk en dragen de ouders en leerkrachten hierin een grote bijdrage. Vooral binnen school waar het kind kan spelen en het moet leren omgaan met leeftijdsgenootjes. Dit is een omgeving waarin gedrag wordt uitgetest en ervaart wat gewenst gedrag.

3.3 De problematiek van een negatief zelfbeeld.

Nu ik voldoende basisinformatie heb over de doelgroep en de ontwikkelingsfase wordt er verder verdieping gezocht in de literatuur en theorie van het zelfbeeld. Belangrijk om te vermelden is dat de vorm van het zelfbeeld verschillende benamingen heeft zoals een laag en hoog zelfbeeld, maar dus ook het negatief en positief zelfbeeld. Er is gekozen in dit praktijk project verslagen en in het product de termen negatief en positief te gebruiken omdat deze het meeste wordt gebruikt en vaker in theorieën is terug te vinden.

¹³ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Kleuter>

¹⁴ Eerlijk over ouderschap, folder van Anababa.

3.3.1 De ontwikkeling van het zelfbeeld.

Een belangrijke onderbouwing in dit praktijk project is de keuze voor de doelgroep en leeftijdsfase. Hiervoor moet meer literatuur worden vergaard over de ontwikkeling van het zelfbeeld. Hierdoor kan mijn veronderstelling van preventief werken en het extra bieden van ondersteuning in de ontwikkeling van het zelfbeeld worden onderbouwd. Door literatuurstudie kwam een interessant artikel van Drs. T. de Vos- van der Hoeven aan de orde. Zij schrijft over het zelfbeeld van het kind en de ontwikkeling hiervan.

¹⁵Kinderen worden niet geboren met gedachten over zichzelf. In eerste instantie ervaart een kind zichzelf en de mensen om zich heen niet als individuen. Ze leren over zichzelf te denken door wat er tegen ze gezegd wordt en hoe ze behandeld worden. Bij een positieve relatie krijgt het kind het gevoel gewaardeerd en geaccepteerd te worden. En wanneer je gewaardeerd wordt, ben je dus de moeite waard en kan je een positief zelfbeeld ontwikkelen. De manier waarop je over jezelf denkt beïnvloedt je gedrag weer. Een kind dat het gevoel heeft door zijn ouders lief gevonden te worden, zal sneller geneigd zijn iets te doen voor zijn ouders dan een kind dat het gevoel heeft dat zijn ouders hem maar vervelend vinden. Voor de vorming van het zelfbeeld zijn voor kinderen de ouders van zeer groot belang. De eerste en meeste ervaringen die kinderen hebben zijn met de ouders.

Het zelfbeeld ontstaat door wat de omgeving terug spiegelt naar het kind. De doelstelling om ouders bij het product te betrekken is dus een goede veronderstelling en onderbouwing. Daarnaast scheef D.R. Shaffer, 1999 een stuk over de ontwikkeling van het zelfbeeld en is een citaat uit de GGD folder van Zeeland geciteerd om aan te tonen dat de leeftijd van 4 t/m 6 jaar wel degelijk een belangrijke tijd is in de ontwikkeling van het zelfbeeld van het kind (kleuter).

¹⁶Bij het jonge kind (kleuterperiode) gaat er een soort zelfbeeld ontstaan, bestaande uit fysieke kenmerken (onder andere kleur ogen of haar), bezittingen (bijvoorbeeld speelgoed) en lichamelijke activiteiten (zoals kunnen fietsen of alleen ergens naar toe kunnen lopen).

¹⁷Het zelfbeeld van kinderen is niet direct na de geboorte aanwezig, maar moet gaandeweg groeien. Een kleuter bijvoorbeeld vindt het leuk om succes te hebben, maar begrijpt nog niet waarom iets lukt. Vanaf het zesde jaar gaat een kind ook de oorzaak van succes zien. Het ontwikkelt inzicht en gaat zijn sterke en zwakke kanten zien. Voor het kind worden andere mensen steeds belangrijker. Daarom zijn ouders, leerkrachten en klasgenoten belangrijk bij het ontwikkelen van het zelfbeeld en het zelfvertrouwen.

3.3.2 Factoren van invloed op een negatief of positief zelfbeeld.

Er is kennis over hoe het zelfbeeld ontwikkelt. Het zelfbeeld ontwikkelt door wat een kind vanuit zijn omgeving krijgt ‘terug gespiegeld’ over zijn gedrag en manier van handelen. Wat zijn belangrijke factoren in het “terug spiegelen” van de omgeving en wat maakt het verschil tussen negatieve en positieve ontwikkeling van het zelfbeeld. Uit een ander artikel geschreven door Drs. T. De Vos- van der Hoeven is belangrijk informatie hierover te lezen.

¹⁸Als ouder hebt u dus grote invloed op het zelfbeeld van uw kind. U kunt uw zoon of dochter helpen een positief zelfbeeld te vormen door complimenten te geven, te waarderen wat er

¹⁵ Het zelfbeeld van kinderen, door Drs. T. de Vos- van der Hoeven.

¹⁶ Ontwikkeling vanaf de geboorte tot adolescentie, D.R. Shaffer, 1999.

¹⁷ Schoolartikel zelfvertrouwen en het zelfbeeld, door GGD Zeeland.

¹⁸ Het zelfbeeld van kinderen, door Drs. T. de Vos- van der Hoeven.

goed gaat ook al gaat er ook iets niet goed, opbouwende kritiek te geven en kinderen de kans te geven de gevolgen van hun eigen gedrag te ervaren.

Gevolgen van gedrag leren ervaren: kleine kinderen zijn zich er niet van bewust dat ze verantwoordelijk zijn voor hun eigen gedrag. Ze moeten dit leren door de gevolgen van hun gedrag te ervaren. Natuurlijk gaat het hierbij alleen om gevolgen waarvan u van mening bent dat uw kind ze aankan. Geef uw kind wat ruimte om zelf dingen te ondernemen, maar stel wel grenzen. Als er gevaar dreigt grijpt u natuurlijk in en als u twijfelt of een kind iets aankan, doe het dan in eerste instantie samen met uw kind. Een beetje angst en spanning kan er bij horen, dit helpt bij het proces van zelfstandig worden. Als uw kind ondanks zijn/haar angst iets gedaan heeft zal dit ook bijdragen aan een positief zelfbeeld.

In de ontwikkeling van een positief zelfbeeld is de ondersteuning van ouder(s) en leerkracht van groot belang. Het is belangrijk kinderen ruimte te geven eigen gedrag te ontdekken, maar dit wil niet zeggen dat je als ouder of leerkracht geen grenzen mag aangegeven. Door ruimte te creëren voor het kind, kan het zich ontwikkelen. In deze ontwikkeling is de positieve en onderbouwende houding van ouder en leerkracht belangrijk. Als dramatherapeut moet gewerkt worden vanuit een houding die aansluiting vindt bij deze punten. Vanuit de werkwijze geformuleerd door Smeijsters zijn de volgende houdingen het meest passend.

¹⁹*Ortho(ped)agogische werkwijze met als doelstelling:*

- *Veranderen gedrag.*
- *Verbeter van sociale vaardigheden.*
- *Leren samenwerken.*
- *Leren omgaan met emotionaliteit.*

Supportieve werkwijze met als doelstelling:

- *Verbeteren van de emotionele aanpassing.*
- *Verstevingen bestaande afweer.*
- *Exploreren van (nieuwe) gedachten en gevoelens.*
- *Zelf actualisatie.*

Vanuit de artikelen en het lezen van de werkwijze en doelstellingen van Smeijsters is mijn persoonlijke keuze supportieve werkwijze. Via deze werkwijze is er de mogelijkheid de angsten/spanningen die het kind ervaart in het uitproberen van nieuw gedrag te laten bestaan. Daarnaast ondersteunt je het kind in het uitoefenen van dit gedrag en d.m.v. de Ortho(ped)agogische werkwijze kun je ondersteunend werken op het gebied van gedrag. De supportieve werkwijze is vooral psychisch en gericht op rust creëren in de denkwereld van het kind en dus ook het beeld over zichzelf. Vanuit deze basis werk je via de orthopedagogische werkwijze aan nieuwe inzichten.

3.3.3 Het negatief zelfbeeld.

In het vorige kopje wordt geschreven over het positief ondersteunen van de ontwikkeling van een positief zelfbeeld. Belangrijk om te weten hoe een negatief zelfbeeld zich ontwikkelt. In de krant metro is een artikel gepubliceerd wat nauw samenhang vertoont met mijn visie en veronderstelling over de ontwikkeling van een negatief zelfbeeld. Hieronder een treffend stuk tekst uit het artikel geciteerd:

¹⁹ Handboek creatieve therapie 2008, Henk Smeijsters.

²⁰*Hyper-opvoeden, waarbij ouders hun kinderen pushen om 'hun volle potentie te benutten', leidt niet automatisch tot gelukkigere kindeern. Niet ieder kan de volgende Picasso of Ronaldo worden. Ouderlijke druk kan leiden tot faalangst en een gebrek aan zelfvertrouwen.*

In de inleiding en kaderstelling gaf ik al aan de veronderstelling te hebben dat de maatschappij steeds meer van kinderen verwacht. Dit heeft als gevolg dat het kind een negatief zelfbeeld kan ontwikkelen. Dit artikel en de term 'hyper-opvoeden' is een belangrijke onderbouwing en fundament voor de ontwikkeling van het voorlichtingpakket.

3.3.4 Autoritaire opvoeding in samenhang met een negatief zelfbeeld.

Een belangrijke factor die meerdere malen terug komt in artikelen en boeken is de invloed van een autoritaire opvoeding. Er wordt verwacht dat belangrijke aspecten van een autoritaire opvoeding zijn te koppelen aan de ontwikkeling van een negatief zelfbeeld. Hieronder een artikel van psycholoog Leo Krans:

²¹*Door de houding van een autoritaire opvoeder, ontstaat weerstand, twijfel aan zichzelf en inperking van de geestelijke groei. Een kind dat in deze situatie zit, ervaart de beperking van groei waarschijnlijk niet als zodanig, omdat diegene niet weet wat hij mist. Als je alleen de auto van het gezin kent, denk je dat dit de snelste auto ter wereld is, omdat je niet beter weet.*

Deze citaat toont overeenkomst met het artikel van Drs. T. de Vos- van der Hoeven over hoe een kind ruimte nodig heeft om zichzelf te ontwikkelen. Wanneer je als kind wordt beperkt door de autoriteit van je ouders, is het belangrijk deze beperking open te breken. Wat Drs. Leo Krans aan geeft is dat **autoritair opvoeden wat anders is dan consequent zijn**. Ook dit is een overeenkomst met het artikel van Drs. T. de Vos- van der Hoeven. Drs Leo Krans schrijft dat regels en structuur nodig zijn om de ruimte af te bakenen en het kind te beschermen voor verantwoordelijkheid en confrontaties waar het nog niet klaar voor is. In een autoritaire opvoeding is consequente (regels en structuur) niet aan de orde want bij consequentie denk je voor het belang van het kind, terwijl iemand die autoritaire is denk beter of boven iemand te staan.

²²*Naast de spanningen die een autoritaire opvoeding oplevert, wordt het kind in zijn (en haar natuurlijk) ontwikkeling beperkt. Dit proces werkt ongeveer als volgt. Een kind heeft de natuurlijke drang tot ontwikkeling en ontplooiing. ("Waarom") Een autoritaire opvoeder beperkt een heleboel zaken, want het moet op zijn manier en andere opvattingen worden niet geduld. Bij het kind ontstaat daardoor weerstand en / of gaat aan zichzelf twijfelen want zijn opvoeder bepaald het denken van het kind.*

Je moet het kind leren denken en niet gaan denken voor het kind. Grenzen stellen is wat anders dan een kind beperken in zijn ontwikkeling. Als een kind herhaaldelijk bewust of onbewust ervaart dat hij blijkbaar te dom is om dingen te begrijpen, gaat hij aan zichzelf twijfelen.

3.4 De werking van poppen bij kinderen met een negatief zelfbeeld.

Een belangrijk aspect van het vooronderzoek is de vraag waarom poppen een dergelijke positieve werking hebben op kinderen met een negatief zelfbeeld. Eerder in het verslag is onderzoek gedaan naar verschillende materialen die aanwezig zijn over deze werking en er

²⁰ Ben ja aan het 'overopvoeden'?, door Dr. Bryan Caplan.

²¹ Wat zijn de gevolgen van een autoritaire opvoeding, door Drs. Leo Krans.

²² Wat zijn de gevolgen van een autoritaire opvoeding, door Drs. Leo Krans.

zijn boeken geschreven over de pop als pedagogisch hulpmiddel in de klas of groep, maar niet gekoppeld aan een negatief zelfbeeld. Door verder onderzoek kan hopelijk een koppeling worden gelegd tussen de pop, het kind en de problematiek. Hierdoor wordt een conclusie geformuleerd over wat een toegevoegde waarde is in het voorlichtingspakket en wat er eventueel nog mist. In de databank van Helen Meurs zijn verschillende artikelen te lezen over de pedagogische kracht van de pop.

²³*Dit betekent niet dat het kind de ouder niet als 'veilig' en 'vertrouwd' ervaart, de reden waarom een kind meer tegen een pop vertelt heeft meer te maken met het gegeven dat een kind niet direct ziet als iemand die iets van hem/haar verwacht. Kinderen hebben vaak al heel jong door dat volwassenen bepaalde verwachtingen koesteren t.o.v. het kind en dat maakt dat het kind zich wat gesloten op kan stellen en schaars is met de informatie die het geeft. Wanneer je als ouder een pop als pedagogisch hulpmiddel wilt gebruiken, is het dus belangrijk dat de pop 'zuiver' blijft en jouw rol als opvoeder niet gaat overnemen.*

Een kind met een negatief zelfbeeld heeft de gedachten niet goed genoeg te zijn of niet genoeg voor anderen om aandacht van te krijgen. Als gevolg maakt het kind moeilijk contact of vrienden. De beoordeling vanuit de omgeving is hierbij een belangrijke factor, omdat het kind zichzelf beoordeeld als niet goed genoeg. Wanneer het kind 'afwijkend' gedrag vertoont, zal de gedachten van niet goed genoeg zijn ook vaak zo worden beoordeeld door anderen. Het is belangrijk dat wanneer er met een pop wordt gewerkt dat het aspect van beoordelen of bekritisieren niet aan de orde is. In het voorlichtingspakket is dit een belangrijk aspect om uit te werken en te verwerken in de materialen. Deze factor is goed te combineren met een supportieve werkwijze waarin de bestaande problematiek wordt gelaten voor wat het is en vooral gericht wordt gewerkt op nieuwe ervaringen.

²⁴*Het doel van de aanwezigheid van de handpop heeft altijd te maken met het uitdagen tot deelname en interactie, het spelenderwijze stimuleren van de ontwikkeling, kinderen op een voor hen veilige manier laten oefenen met nieuwe vaardigheden. Kinderen laten veel meer van zichzelf zien in de aanwezigheid van de pop, laten zich makkelijker door de pop uitdagen dingen te doen die ze eigenlijk best eng vinden. Wanneer je je daarvan bewust blijft en het lukt om de pop als een 'kind onder de kinderen' te laten zijn, dan is er heel veel met de pop te bereiken.*

Er komen een aantal aspecten aan de orde die ook overeenkomen vertonen met de artikelen die zijn uitgeschreven over het zelfbeeld. Een kind ontwikkelt zich via spel en specifiek een kleuter leeft in twee werelden van fantasie en de werkelijkheid. De pop is bij uitstek het middel om beide werelden bij elkaar te brengen. Ook wordt benoemd dat de pop kind onder de kinderen moet zijn, maar de vraag die ontstaat is “wat maakt een pop kind onder de kinderen”? Hoe kun je structuur en regels via de pop aan de orde brengen zonder het beoordelen of bekritisieren onderdeel van de pop te maken.

²⁵*Mijn ervaring is dat de pop het best tot zijn recht komt en het meest kan bereiken wanneer hij geen tweede 'jij' wordt en jouw rol niet gaat overnemen. Het is heel gemakkelijk om een kind via de pop aan te sporen tot bijv. opruimen, om via de pop te straffen of belonen, nieuwe regels aan te leren of waarden en normen bij te brengen maar daarmee is de rol van de pop ook vaak binnen een paar weken uitgespeeld. Kinderen hebben al een juf, ouder, groepsleider*

²³ De handpop in een thuissituatie, door Helen Meurs (www.handpop.nl)

²⁴ De handpop als onderdeel van de klas, door Helen Meurs (www.handpop.nl)

²⁵ Vaardigheden m.b.t. de handpop, door Helen Meurs (www.handpop.nl)

(of....vul zelf maar in) en zitten helemaal niet te wachten op nog iemand die hen wil corrigeren. Je haalt daarmee de veiligheid, die het kind bijna automatisch aan de pop koppelt, weg en maakt dat ze de pop als een verlengstuk van jou gaan zien. En dat is een gemiste kans want alleen wanneer kinderen de pop als een veilig vriendje kunnen zien en zichzelf herkennen in dat wat de pop zegt en doet, zul je de pop eindeloos in kunnen blijven zetten en er alle mogelijke onderwerpen mee kunnen aansnijden.

De citaat uit het artikel van Helen Meurs levert een nieuw aspect die te koppelen is aan eerdere conclusies uit het vooronderzoek. Het beoordelen en bekritisieren zijn specifieke kenmerken vanuit de autoritaire opvoeding en een oorzaak voor de ontwikkeling van een negatief zelfbeeld.

In het artikel van Helen Meurs geeft ze aan dat kinderen niet zitten te wachten op nog iemand die ze beoordeeld. Iemand die ze de ruimte en vrijheid geeft om nieuw gedrag te ontwikkelen heeft sneller aansluiting bij de behoefte van het kind met een negatief zelfbeeld.

Dit maakt dat de pop een magische kracht heeft, omdat het idee van een ‘levend wezen’ oproept en een pop een andere functie inneemt dan een beoordelend leerkracht. In de ontwikkeling van het voorlichtingspakket wordt gekeken hoe je positieve factoren verwerkt in de houding van de pop, toch consequent kunt zijn, veiligheid bewaakt en het aspect van beoordelen/bekritisieren naar de achtergrond plaatst.

3.5 Beoogde doel van mijn product.

In hoofdstuk één van dit verslag staan doelen geformuleerd ten aanzien van het praktijk project. In dit kopje wordt onderbouwing gegeven over hoe deze doelen worden behaald.

- 1) *Ik wil voor mezelf meer kennis vergaren over de werking van poppen bij kinderen met een laag zelfbeeld en deze d.m.v. brochure uitwerken en overbrengen naar leerkrachten, ouders en andere deskundige.*
- 2) *Meer kennis over de basisbehoefte van kinderen met een negatief zelfbeeld en de ontwikkeling van zelfvertrouwen.*
- 3) *Ik wil het vakgebied van dramatherapie meer onder de aandacht brengen binnen het onderwijs maar ook naar ouders.*
- 4) *Ik wil mezelf als beginnend dramatherapeut via mijn praktijkproject onder de aandacht brengen in de hoop eventueel na mijn studie verdere samenwerking tot stand te kunnen brengen.*

Het eerste doel wordt behaald d.m.v. de literatuur en theorie verkenning in het vooronderzoek. In de verschillende thema's zoals doelgroep, leeftijdsfase, ontwikkeling en het zelfbeeld wordt literatuuronderzoek verricht. Hierdoor wordt er verdieping aangebracht aan de al eerder vergaarde kennis. Deze basiskennis en verdieping wordt door het voorlichtingspakket, materialen en brochures overgebracht naar leerkrachten en deskundige die zorg bieden aan kinderen met een negatief zelfbeeld.

Het vooronderzoek biedt ook de basis voor doelstelling twee. Door literatuuronderzoek moet er een beeld ontstaan over de basisbehoeften van een kind en hoe deze basisbehoeften veranderen naar mate er een negatief zelfbeeld ontstaat. Daarna wordt literatuuronderzoek gedaan naar de behoefte bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld.

Doelstelling drie heeft overlapping met doelstelling vier. Als dramatherapeut is de planning voor mijn loopbaan mijn eigen praktijk opbouwen en samenwerking opbouwen met basisscholen uit de regio Woerden. Via het voorlichtingpakket kan het vak dramatherapie onder de aandacht van basisscholen worden gebracht. Dramatherapie kan een onderdeel vormen van het zorgaanbod binnen het regulier basisonderwijs. In het pakket voeg ik PR materiaal toe om zo reclame te maken van mijn deskundigheid en vakgebied. Gezien deze doelstellingen is het van toegevoegde waarde onderzoek te doen naar andere vaktherapeuten met dezelfde werkwijze of doelstelling.

3.5.1 Vaktherapie en of dramatherapie binnen het regulier basisonderwijs.

Via het internet is er onderzoek gedaan naar dramatherapeut die zich vestigen binnen het basisonderwijs. Hieruit blijkt dat hier bijna niets over te vinden is. Omdat andere mediums ook een bijdrage leveren aan het zorgaanbod binnen basisscholen is de zoekterm verbreed naar vaktherapeut.

Een praktijk gevestigd in Drachten genaamd “Het reizende koffertje” verhuurd creatief therapeut en jeugdhulpverlening aan basisscholen. Een van de vaktherapeuten is Danielle van den Akker en zij is beeldend therapeut. Zij heeft een eigen internetsite gelanceerd waarmee ze beeldende therapie binnen het regulier basisonderwijs promoot.

²⁶ Ik vind het belangrijk dat wanneer een kind extra hulp nodig heeft het kind zoveel mogelijk in zijn/haar eigen vertrouwde omgeving kan blijven. In dit geval is dat dan de school. Kinderen hoeven op deze manier niet na schooltijd nog naar een bepaalde instantie te gaan, waardoor ze na schooltijd lekker kunnen spelen met andere kinderen! Een heel belangrijk aspect is ook de samenwerking met de school en de ouders. De lijntjes zijn kort.

Een zeer kleurrijke en aantrekkelijke internetsite waarop ook een brochure is gepubliceerd. Deze brochure beschrijft de mogelijkheden over de integratie van beeldende therapie binnen het onderwijs en hoe dit in zijn werking gaat. Het verschil tussen onze doelstellingen is dat ik me richt op één specifieke problematiek, namelijk het zelfbeeld. Mijn doelstelling is verdere verbreding met betrekking tot theorie over de werking van poppen bij een negatief zelfbeeld. Vanuit mijn visie is dramatherapie in samenwerking met kinderen en de ondersteuning bij de ontwikkeling van het zelfbeeld een versterkende combinatie. Het onderwerp dramatherapie integreren binnen het onderwijs is ook een concept geweest voor het praktijk project. Des ondanks is dit onderwerp te groot voor het tijdsbestek van een project.

Het onderwerp van vaktherapie binnen het onderwijs heeft wel geleid tot het inzicht dat er nog weinig informatie openbaar over de samenwerking van vaktherapie en regulier basisonderwijs. Door dit als element in het voorlichtingpakket te verwerken wordt deze informatie aangeboden, geeft dit extra waarde aan het pakket en vergroot dit het werkveld van de dramatherapeut. Als zelfstandige is het voorlichtingpakket goed promotiemateriaal, omdat het voorlichting biedt maar ook inzicht in de mogelijkheid en werkwijze van de dramatherapeut.

²⁶ <http://www.beeldendevaktherapie.nl/home0/>

3.6 De context van mijn product in relatie met het onderwerp en de instelling.

Het voorlichting pakket heeft als doelstelling informeren bieden over de kracht van poppen en dramatherapie in relatie met de problematiek van een negatief zelfbeeld. Het uitgangspunt van het pakket is dat de ouder en leerkracht zelf kan ervaren hoe het is om via een pop te werken aan de positieve ondersteuning bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld. Wanneer er al gebruik wordt gemaakt van een pop in communicatie met het kind kan het zijn dat het pakket vernieuwde informatie of onderbouwing geeft bij de wijze waarop de pop wordt ingezet. In hoeverre is de pop een pedagogisch hulpmiddel of is het meer een ‘grappig’ element?

Het pakket biedt basisstappen en materialen om zelf aan de slag te kunnen zonder nog andere materialen aan te schaffen. Er hoeft niet eerst een cursus te worden gevolgd om het pakket in te zetten.

Hieronder wil ik een de strekking uitschrijven van een gesprek wat ik had op De Willen van Oranje met Lisette Visser de onderbouwcoördinator en tevens mijn contact persoon binnen dit praktijk project.

In het gesprek is gevraagd naar de ervaring van de leerkracht in het werken met poppen binnen de Willem van Oranje. Lisette vertelde dat ze gebruik maakt van een klassenpop genaamd Pom Pom. Hierbij geeft ze aan de pop sporadisch te gebruiken wanneer een bepaald thema aanbod komt en eigenlijk maar wat ‘te doen’. De achterliggende informatie en mogelijkheden van de pop zijn eigenlijk niet bekend. Als leerkracht maar ook anderen leerkrachten ‘doen we maar wat’.

Vanuit de leerkrachten is nieuwsgierigheid ontstaan naar de praktijk activiteiten in de klas. Wel is er onzekerheid vanuit Lisette welke kinderen eventueel te maken zouden kunnen hebben met een negatief zelfbeeld. Vanuit het gesprek werd duidelijk dat er enthousiasme en nieuwsgierigheid vanuit haar kant is over voorlichtingpakket. De waarde van het pakket wordt verhoogd wanneer het in ‘bruikleen’ wordt genomen. Hierdoor kunnen mensen met interesse voor het vak kosteloos ervaring en informatie vergaren. Dit verlaagd de drempel van het in gebruik nemen van het pakket.

In het pakket zit promotiemateriaal (eigen visitekaart en flyer) een belangrijk element, wanneer mensen potentie of een positieve ervaring hebben met het pakket is er de mogelijkheid vervolgstappen te nemen door bijvoorbeeld een informatiegesprek aan te vragen met mij. Dit met doelstelling dat wanneer ik ben afgestudeerd ik via deze werkwijze kan netwerken en mijn praktijk langzaam kan opbouwen.

Door het pakket op ‘bruikleen’ aan potentiële instellingen, bedrijven, ouder(s) en verzorger(s) aan te bieden, wordt door een lage drempel de ervaring van dramatherapie kosteloos aangeboden. Dit is een mogelijke vervolgstap na het voldoende afronden van dit pakket en het starten van mijn eigen loopbaan. Wanneer deze werkwijze goed onderbouwd met contract wordt ingevoerd, maakt het dit product duurzaam door het hergebruiken van materialen.

4. Behoeft onderzoek in de praktijk.

4.1 Interviews ter onderbouwing van mijn onderwerp en product.

Als laatste element binnen dit vooronderzoek is het van belang onderzoek te doen naar de behoefte/vraag vanuit de praktijk. Door middel van een interview moet een beeld worden gevormd. Het interview is verdeeld in drie verschillende onderwerpen namelijk:

- 1) Kennis en behoefte over nieuwe kennis ten aanzien van het zelfbeeld.
- 2) Kennis en ervaring met poppen en de behoefte aan informatie over de pop.
- 2) Bestaande kennis over dramatherapie en de mogelijkheid van samenwerking.

Dit interview is verstuurd naar alle leerkrachten en deskundige werkzaam in basisschool de Willen van Oranje. Met deskundige kunt u denken aan de intern begeleider, remedial teacher en onderwijsassistent. In dit hoofdstuk is de uitkomst van de verschillende interviews uitgewerkt. Daarna wordt een conclusie getrokken met betrekking tot het onderwerp en product.

4.1.1 Waarom een interview en geen enquête?

Er is gekozen voor een interview en geen enquête. Bij een enquête moet er een groot aantal deelnemers de enquête invullen om een realistisch en waardevol oordeel te kunnen formuleren. Vanwege het beperkt aantal werknemers binnen de school, namelijk 24 is de onderbouwing voor een interview gelegd. Via dit interview wordt vanuit verschillende functies een mening gegeven over het product.

4.1.2 De resultaten.

Vanwege de grootte van alle interviews zijn de resultaten in het tabel per thema beschreven. Belangrijke feiten worden uitgeschreven en aan het einde van dit hoofdstuk wordt een algemene conclusie geformuleerd. De volledige interviews zijn toegevoegd als bijlage in dit verslag.

<i>Geformuleerde thema.</i>	<i>Bevindingen vanuit het interview.</i>
Kennis en behoefte over nieuwe kennis ten aanzien van het zelfbeeld.	De basis kennis over een zelfbeeld is aanwezig. Al vind ik wel dat het soms zeer minimaal is en vooral gericht op negatieve emoties. Wel geven ze aan allemaal wel één of meer kinderen te hebben met een negatief zelfbeeld.
Kennis en ervaring met poppen en de behoefte aan informatie over de pop.	Er wordt in de onderbouw al gewerkt met verschillende poppen. Deze ter ondersteuning of aansluiting van het lesaanbod. Des ondanks geven leerkrachten aan weinig basis of achtergrond informatie te kennen of beheersen en hier meer over te willen weten.

Bestaande kennis over dramatherapie en de mogelijkheid van samenwerking.

Over samenwerking tussen een dramatherapeut en basisschool is geen informatie bekend. Des ondanks lijken vooral onderbouw leerkrachten geïnteresseerd naar de mogelijke samenwerking en de potentie die het heeft, waar leerkrachten in de bovenbouw 'sneller' denken over de financiële kant.

4.2 Conclusie.

Vanuit het interview is een twee splitsing zichtbaar tussen leerkrachten die werken in de groepen 1 t/m 4 en leerkrachten die werken in de groepen 5 t/m 8. Leerkrachten in de onderbouw werken veelal met poppen en staan meer open voor nieuwe informatie over de werking van poppen en de mogelijkheid tot verbetering van de effectiviteit van de pop bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld.

Leerkrachten werkzaam in de bovenbouw zijn over het algemeen septicus en hebben duidelijk twijfels over de mogelijkheid van poppen en dramatherapie binnen het onderwijs. Daarnaast zeggen voldoende informatie te hebben over het zelfbeeld. Als dramatherapeut met praktijkervaring spreek ik dit tegen.

Des ondanks is de interview de waarheid van de des betreffende leerkrachten en dus wordt geconcludeerd dat in de onderbouw meer vraag is naar kennis over het zelfbeeld, de werking van poppen en de samenwerking tussen dramatherapie en regulier basisonderwijs.

Belangrijk om te benoemen dat de intern begeleider, die een belangrijke schakel is in samenwerking tussen school en de dramatherapeut zeker behoefte heeft aan meer informatie en kennis en open staat voor het product.

4.3 Interview Helen Meurs.

In het vooronderzoek is meerdere malen literatuur gebruikt van Helen Meurs. Aangezien haar expertise en deskundigheid op het gebied van poppen als pedagogisch hulpmiddel zeer groot is, is een interview met haar van toegevoegde waarde in dit onderzoek. Zij geeft workshops aan verschillende vakgebieden zoals leerkrachten, orthopedagogen, pedagogische medewerkers en therapeut. Nadat er via de mail contact is gezocht met Helen Meurs, heeft ze toegezegd via de mail een interview te geven. Door deze mail is de sponsoring van de handschoenpoppen ontstaan en zijn haar folder en visitekaart toegevoegd aan het pakket. Vanwege de grootte van het interview zijn hieronder belangrijke aspecten uitgeschreven. Het volledige interview is te lezen in de bijlagen.

4.3.1 Resultaten vanuit het interview met Helen Meurs.

²⁷*De vraag naar kennis en vaardigheid rondom het werken met poppen vanuit het onderwijs is de afgelopen jaren gegroeid. Daarbij gaat het m.n. om de praktische toepassing en het gebruik van de handpop als multifunctionele klassenpop. De sociaal-emotionele ontwikkeling is een opkomend ontwikkelingsgebied in die zin dat er steeds meer aandacht komt voor een verruiming van de inzetbaarheid van de pop en er een grotere wens ontstaat om de pop niet*

²⁷ Citaat uit het interview met Helen Meurs, bijlage 2.

alleen in te zetten om leerdoelen te bereiken en het lesprogramma laag drempeliger te maken maar ook om kind-specifieke problemen aan te pakken of bespreekbaar te maken.

Helen Meurs biedt workshops aan particulieren en instellingen die hieraan behoefte hebben. Ze is ‘bekend’ onder zorgverleners en dit maakt dat zij een van de deskundige is die inzicht heeft in hoe groot de vraag vanuit het onderwijs is. Zij geeft in het interview aan dat de behoefte aan kennis over poppen binnen het onderwijs stijgt. Dit is een goede argumentatie voor het ontwikkelen van het voorlichtingspakket omtrent dit onderwerp.

²⁸*Het is goed om aandacht te besteden aan kinderen met een laag zelfbeeld en hen handvaten te geven waarmee ze meer zelfzeker kunnen worden maar ik denk ook dat er iets gedaan moet worden aan de oorzaak van dat lage zelfbeeld. Hoe komt het en wat kan de omgeving veranderen aan de communicatie richting het kind (en kinderen in zijn algemeen) waardoor de kans op een laag zelfbeeld kleiner wordt? Ik ben geen groot voorstander van behandeling buiten de klas op dit gebied omdat het gevaar dreigt dat kinderen zich binnen de veilige omgeving wel kunnen ontwikkelen maar binnen de omgeving van de klas weer terug gaan vallen in hun oude gedrag en patronen die voor hen veiliger aanvoelen dan het nieuwe, aangeleerde gedrag.*

Helen Meurs is naast deskundige in de werking met poppen van origine zelf leerkracht binnen het regulier basisonderwijs. In het interview met Helen geeft ze aan dat zij vindt dat er meer aandacht moet worden besteed aan het zelfbeeld, maar ook aan de ontwikkeling hiervan. Dit komt overeen met mijn visie en argumentatie voor het voorlichtingspakket. Dat zij hierin een samenwerking tussen poppen en problematiek ziet is extra onderbouwing en ondersteuning.

Daarnaast geeft Helen aan zelf geen voorstander te zijn van behandeling buiten het lokaal. Met betrekking tot het product is dit een argumentatie die kan worden meegenomen. Het praktijk project en product richt zich voor binnen de klas en in de huiselijke omgeving van het kind door ouder of leerkracht zelf. Dit komt terug binnen een ander antwoord in dit interview namelijk:

²⁹*Ik weet niet of het goed is als kinderen die niet tot de doelgroep behoren ‘jaloers’ zijn op de kinderen die wel in contact komen met de pop en heb in praktisch opzicht meer voorkeur voor het werken met de pop in de klas omdat het anders wel eens als een apart gebied gezien zou kunnen worden terwijl ik juist denk dat het goed is als de leerkracht en de ouders hiermee verder gaan en het niet stopt als jij stopt met het kind.*

4.3.2 Conclusie.

Helen Meurs is benaderd als deskundige in het onderwerp en product binnen dit praktijk project. Haar interview is van grote waarde. Belangrijke punten uit het interview is dat Helen Meurs waarde hecht aan de inzet van poppen bij de problematiek van een negatief zelfbeeld. Het pakket is gericht op deze twee onderwerpen en sluit hierbij aan bij de mening van Helen Meurs en is dit een belangrijke argumentatie in mijn visie en veronderstelling.

Daarnaast geeft Helen Meurs duidelijk aan vanuit haar positie als leerkracht dat zij liever ziet dat ouders en leerkrachten handvatten krijgen dan dat je als dramatherapeut het kind buiten de klas behandelt. Ik denk dat het belangrijk is om deze feedback mee te nemen, maar

²⁸ Citaat uit het interview met Helen Meurs, bijlage 2.

²⁹ Citaat uit het interview met Helen Meurs, bijlage 2.

uiteindelijk is er een scheiding tussen het product en de werkwijze van een dramatherapeut die daadwerkelijk is gevestigd binnen het onderwijs. Daarnaast is er de ervaring dat de dramatherapeut een andere houding heeft dan de leerkracht.

Wat in het voordeel kan werken van het pakket is dat de Willem van Oranje al poppen heeft geïntegreerd binnen het onderwijs en hierdoor het aspect van onderlinge jaloezie verminderd is. Kinderen zijn gewend aan de aanwezigheid van Pom Pom en door gezamenlijke activiteiten af te wisselen met individuele activiteiten wordt er rekening gehouden met deze feedback.

Het laatste argumentatiepunt ten aanzien van het praktijk project en product is dat Helen Meurs aan geeft dat ook zij vindt dat er meer aandacht moet worden besteed aan het zelfbeeld. Vanuit het vooronderzoek is duidelijk geworden dat de kleuterperiode een cruciale fase is in de ontwikkeling van het zelfbeeld. Door het product te ontwikkelen voor kinderen in de leeftijd van 4 t/m 6 jaar wordt de optie gecreëerd om preventief te handelen. Het product aanbieden aan leerkrachten en deskundige werkzaam in het regulier basisonderwijs zorgt ervoor dat het product aan een grote doelgroep kan worden aangeboden en hierdoor wordt een breed draagvlak gecreëerd.

\

Bijlage 1. Interview leerkrachten en hulpverleners van De Willen van Oranje

Hieronder staan de interviews ingevuld door leerkrachten en hulpverleners van De Willen van Oranje te Woerden. Zo krijgt u een nog duidelijker beeld van de antwoorden en behoefte/kennis binnen mijn instelling en ten aanzien van mijn onderwerp en product.

1) Vragen ten aanzien van het zelfbeeld.

 Wat weet u over de ontwikkeling van het zelfbeeld van het kind?

Dat een negatief zelfbeeld ontstaat uit gevoeligheid van het kind, en dat dit vaak ook gevoeld wordt door de opvoeders.

 Weet u welke factoren van invloed zijn op het ontwikkelen van negatief zelfbeeld.
Negatieve opmerkingen

 Weet u wat nodig is om het ontwikkelen van een positief zelfbeeld te stimuleren.
Complimenteren en uitgaan van het goede...

 In hoeverre hebt u zelf te maken met kinderen die een negatief zelfbeeld hebben en hoe uit zich dit?

In de klas; regelmatig; dit uit zich door een bepaalde oogopslag, verlegenheid etc.

 In hoeverre ervaart u als leerkracht kinderen met een negatief zelfbeeld als problematiek voor het kind of binnen de klas?

Ik vind dit minder lastig dan gedragsproblematiek...

2) Vragen ten aanzien van poppen

 Wat is u ervaring met poppen?

Poppenkastspel, reacties uitlokken van kinderen, toegankelijkheid voor kinderen....

 Welke kennis bezit u al over de mogelijkheden van poppenspel.

Gewoon, het kan dingen losmaken bij kinderen

 Maakt u gebruik van een pop in de klas of in u hulpaanbod?

Soms...

 Welke kennis heeft u over de mogelijkheid van de pop met betrekking tot het ontwikkelen van het zelfbeeld?

Dan moet ik diep graven, ik denk dat ik dit al verwerkt heb in bovenstaande vragen.

 Heeft u behoefte aan maar informatie, kennis, theorie over de pop ten aanzien van het zelfbeeld?

Niet echt....

3) Vragen ten aanzien van dramatherapie.

 Weet u wat dramatherapie is en wat dit in het kort inhoud?

Enigszins kunstzinnig, pedagogische inslag...

 Heeft u wel eens gehoord van de mogelijkheid van dramatherapie in samenwerking met een reguliere basisschool?

Nee, dat gebeurt vaak via de psychologen en instellingen in de omgeving... Bovendien zijn dit soort manieren kostbaar; ik geloof best dat het inzetten van drama ertoe kan leiden dat er wat gaat gebeuren bij de kinderen...

 Wat is u eerste reactie wanneer u het woord dramatherapie hoort en welke associaties roept dit bij u op? Ik zelf hou er wel van, het ligt over het algemeen wat *zweverig* en is meen ik niet altijd onderzocht....

Het feit dat therapieën geen certificaat van echtheid hebben lijkt het eerder op een spel, zelf sta ik wel positief tegenover maar het is wel enigszins "kunstzinnig"

1) Vragen ten aanzien van het zelfbeeld.

Wat weet u over de ontwikkeling van het zelfbeeld van het kind?

Dit wordt bepaald door verschillende factoren: gezin, school, familie, vriendenkring; verwachtingen, erfelijkheid(?), versterking/afzwakking van bepaalde karaktertrekken; niet leeftijdgebonden, pesten.

Weet u welke factoren van invloed zijn op het ontwikkelen van negatief zelfbeeld.

Te hoge verwachtingen, een onveilige leefomgeving, zeggen dat een kind verkeerd is ipv iets verkeerd doet, geen respect, geen positieve stimulansen, geen vriendjes.

Weet u wat nodig is om het ontwikkelen van een positief zelfbeeld te stimuleren.

Positief stimuleren, respect, aandacht, niet te hoge verwachtingen, aansluiten bij het niveau, persoonlijke benadering, kleine stapjes nemen bij nieuwe ontwikkelingen zodat er veel succeservaringen zijn.

In hoeverre hebt u zelf te maken met kinderen die een negatief zelfbeeld hebben en hoe uit zich dit?

In de groep heb je wel eens kinderen met een negatief zelfbeeld. Uitingen als “ik kan het toch niet”; stille kinderen; emotioneel niet in balans; passief.

In hoeverre ervaart u als leerkracht kinderen met een negatief zelfbeeld als problematiek voor het kind of binnen de klas?

De leerkracht kan een belangrijke factor zijn in de ontwikkeling van een kind en kan dus een bijdrage leveren in het veranderen van het zelfbeeld van een kind. Een stil, passief, negatief kind is een zorg in de groep, waar aan gewerkt dient te worden.

2) Vragen ten aanzien van poppen.

Wat is u ervaring met poppen?

Wij maken in de groep gebruik van Pompom bij diverse thema's. In de Villa Letterpret wordt gewerkt met “poppen” bij de aanbidding van onderwerpen van de beginnende geletterdheid. Bij prentenboeken is regelmatig een pop te verkrijgen (kikker en zijn vriendjes), Rikki (is een regelmatig terugkerende emo-pop).

Bij het sinterklaasfeest wordt veel met handpoppen gewerkt en gespeeld. Poppenkast in de klas. Het is een manier om dezelfde stof nogmaals boeiend aan te bieden. In het ETO kamertje is een plank met allemaal handpoppen die creatief gebruikt worden.

Welke kennis bezit u al over de mogelijkheden van poppenspel.

Je kan stille kinderen hiermee uitdagen.

Welke kennis heeft u over de mogelijkheid van de pop met betrekking tot het ontwikkelen van het zelfbeeld?

Geen parate kennis. Als ik ervoor ga zitten zou ik wel wat creatieve mogelijkheden kunnen bedenken.

Heeft u behoefte aan meer informatie, kennis, theorie over de pop ten aanzien van het zelfbeeld?

Dit zou ik heel leuk en nuttig vinden.

3) Vragen ten aanzien van dramatherapie.

Weet u wat dramatherapie is en wat dit in het kort inhoud?

Geen ervaringen ermee.

Heeft u wel eens gehoord van de mogelijkheid van dramatherapie in samenwerking met een reguliere basisschool?

Ik weet dat er door kinderen die niet lekker in hun vel zaten (op school en extern) wel eens SEOcursussen zijn gevolgd (in de hogere groepen. Ik weet niet wat de inhoud was en of dit met drama/toneelspel en of met poppen gebeurde.

 Wat is u eerste reactie wanneer u het woord dramatherapie hoort en welke associaties roept dit bij u op?

De eerste reactie is: leuk, dit kan een goede ingang zijn om verder te komen met een kind dat “vast” zit. Associaties: rollenspellen.

1) Vragen ten aanzien van het zelfbeeld.

 Wat weet u over de ontwikkeling van het zelfbeeld van het kind?

In globale lijnen hoe die verloopt

 Weet u welke factoren van invloed zijn op het ontwikkelen van negatief zelfbeeld.

Ja

 Weet u wat nodig is om het ontwikkelen van een positief zelfbeeld te stimuleren.

Ja

 In hoeverre hebt u zelf te maken met kinderen die een negatief zelfbeeld hebben en hoe uit zich dit?

Af en toe heb je te maken met een kind met een negatief zelfbeeld, maar niet heel erg vaak. Het uit zich vaak in faalangst, negatieve opmerkingen tav zichzelf, het al niet willen beginnen aan iets, teruggetrokken of juist heel erg opkijken en mee willen doen met de populaire.

 In hoeverre ervaart u als leerkracht kinderen met een negatief zelfbeeld als problematiek voor het kind of binnen de klas?

Het staat de ontwikkeling van het kind in de weg

2) Vragen ten aanzien van poppen.

 Wat is u ervaring met poppen?

Wij gebruiken in de onderbouw handpoppen die een bepaalde functie hebben (spinwoordspin, hak en plak, enz enz)

 Welke kennis bezit u al over de mogelijkheden van poppenspel.

Niet heel veel

 Maakt u gebruik van een pop in de klas of in u hulpaanbod?

Af en toe

 Welke kennis heeft u over de mogelijkheid van de pop met betrekking tot het ontwikkelen van het zelfbeeld?

Niet heel veel

 Heeft u behoefte aan maar informatie, kennis, theorie over de pop ten aanzien van het zelfbeeld?

Ja

3) Vragen ten aanzien van dramatherapie.

 Weet u wat dramatherapie is en wat dit in het kort inhoud?

Ja denk het wel.

 Heeft u wel eens gehoord van de mogelijkheid van dramatherapie in samenwerking met een reguliere basisschool?

Nee

 Wat is u eerste reactie wanneer u het woord dramtherapie hoort en welke associaties roept dit bij u op?

Toneel, uitspelen van situaties

1) Vragen ten aanzien van het zelfbeeld.

 Wat weet u over de ontwikkeling van het zelfbeeld van het kind?

De omgeving van een kind is bepalend bij het ontwikkelen van een zelfbeeld. Met name de ouders. Een positieve omgeving van kleins af aan.

 Weet u welke factoren van invloed zijn op het ontwikkelen van negatief zelfbeeld.

- Het gezin
- Vriendjes
- School.
- Negatieve reacties en gebeurtenissen die daar toe kunnen leiden.
- Zelfvertrouwen.

 Weet u wat nodig is om het ontwikkelen van een positief zelfbeeld te stimuleren.

Veel positieve stimulans van de omgeving.

 In hoeverre hebt u zelf te maken met kinderen die een negatief zelfbeeld hebben en hoe uit zich dit?

Een leerling uit mijn klas (groep 3) heeft een negatief zelfbeeld. Dit uit zich door constant zichzelf wegcijferen, niks leuks over zichzelf kunnen zeggen, geen fouten kunnen maken, 'populaire' vriendjes nadoen.

2) Vragen ten aanzien van poppen.

 Wat is u ervaring met poppen?

Ik heb zeer weinig ervaring met poppen.

 Welke kennis bezit u al over de mogelijkheden van poppenspel.

Buiten amusement vrijwel geen.

 Maakt u gebruik van een pop in de klas of in uw hulpaanbod?

Nee

 Welke kennis heeft u over de mogelijkheid van de pop met betrekking tot het ontwikkelen van het zelfbeeld?

Jonge kinderen reageren nog op poppen, praten met poppen en spelen met poppen. Ik kan me voorstellen dat ze tegen een pop wel dingen durven en kunnen zeggen die ze tegen een ander (juf, ouders) niet durven te uiten.

 Heeft u behoefte aan maar informatie, kennis, theorie over de pop ten aanzien van het zelfbeeld?

Ik ben wel heel nieuwsgierig wat voor invloed het kan hebben op een kind. Dus ja.

3) Vragen ten aanzien van dramatherapie.

 Weet u wat dramatherapie is en wat dit in het kort inhoud?

Behalve therapie door middel van drama, niets.

 Heeft u wel eens gehoord van de mogelijkheid van dramatherapie in samenwerking met een reguliere basisschool?

Nee

 Wat is uw eerste reactie wanneer u het woord dramatherapie hoort en welke associaties roept dit bij u op?

Kinderen die moeite hebben met bepaalde dingen dit door middel van dramaspel te laten oefenen zodat zij het op die manier steeds meer naar zichzelf toe kunnen trekken. Drama is voor veel kinderen toch een vorm waar ze zichzelf in kwijt kunnen of even in een andere rol kunnen stappen.

1) Vragen ten aanzien van het zelfbeeld.

 Wat weet u over de ontwikkeling van het zelfbeeld van het kind?

Het is belangrijk dat een kind een goed zelfbeeld ontwikkelt, opdat het stevig de maatschappij ingaat.

 Weet u welke factoren van invloed zijn op het ontwikkelen van negatief zelfbeeld.

Onzekere omstandigheden in de omgeving van een kind, weinig begeleiding, soms een stuk karakter.

 Weet u wat nodig is om het ontwikkelen van een positief zelfbeeld te stimuleren.

Stimulerende stabiele omgeving.

 In hoeverre hebt u zelf te maken met kinderen die een negatief zelfbeeld hebben en hoe uit zich dit?

Er zijn kinderen die extreem onzeker zijn, kinderen die zich negatief over zichzelf uitlaten.

 In hoeverre ervaart u als leerkracht kinderen met een negatief zelfbeeld als problematiek voor het kind of binnen de klas?

Het belemmert vooral het kind zelf in hoe het met bijv. zijn/haar werk omgaat, in contacten met anderen en daar heeft het dan ondersteuning bij nodig.

2) Vragen ten aanzien van poppen.

 Wat is u ervaring met poppen?

In mijn eigen opleiding lang geleden heb ik ooit ook een project poppen moeten doen. Komt dus nog steeds terug in mijn werk. Mijn ervaring is dat kinderen richting poppen heel open kunnen zijn, omdat ze jou als volwassene wegdenken en als ze zelf met poppen spelen de poppen dingen kunnen laten verwoorden.

 Maakt u gebruik van een pop in de klas of in u hulpaanbod?

Soms. We hebben wel altijd standaard een poppenkast in de groep, omdat we weten dat kinderen daarmee meer durven. (ook goed voor woordenschatontwikkeling)

 Welke kennis heeft u over de mogelijkheid van de pop met betrekking tot het ontwikkelen van het zelfbeeld?

Niet, al kan ik me voorstellen dat het een middel kan zijn om in te zetten.

 Heeft u behoefte aan maar informatie, kennis, theorie over de pop ten aanzien van het zelfbeeld?

Informatie kan altijd van pas komen. Graag dus.

3) Vragen ten aanzien van dramatherapie.

 Weet u wat dramatherapie is en wat dit in het kort inhoud?

Vaag

 Heeft u wel eens gehoord van de mogelijkheid van dramatherapie in samenwerking met een reguliere basisschool?

Nee

 Wat is u eerste reactie wanneer u het woord dramatherapie hoort en welke associaties roept dit bij u op?

Ik denk dat het een vorm van therapie is die heel goed kan werken. Net als met alle andere therapieën vind ik wel dat dit moet worden gegeven door mensen die hiervoor zijn opgeleid en dat we als leerkrachten of opgeleid moeten worden of dit moeten uitbesteden.

1) Vragen ten aanzien van het zelfbeeld.

Wat weet u over de ontwikkeling van het zelfbeeld van het kind?

De ontwikkeling van het zelfbeeld van kinderen heeft voor een groot deel te maken met zijn/haar omgeving (vnl. familie). Krijgt hij veel negatieve feedback (veel negativiteit, weinig complimenten), dan zal hij een lager zelfbeeld hebben dan een kind dat opgroeit in een warm nest, waar veel positieve feedback gegeven wordt.

Weet u welke factoren van invloed zijn op het ontwikkelen van negatief zelfbeeld.

Weinig waardering voor wat het kind doet. Veel negatieve feedback. Geen liefdevolle omgeving / veel ruzies etc.

Weet u wat nodig is om het ontwikkelen van een positief zelfbeeld te stimuleren.

Een warme, veilige omgeving. Veel complimenten, waardering uiten naar het kind.

In hoeverre hebt u zelf te maken met kinderen die een negatief zelfbeeld hebben en hoe uit zich dit?

Soms is het (vooral bij kleuters) lastig te zien of kinderen een laag zelfbeeld hebben. Soms kan er ook iets anders achter hun gedrag schuilen.

Van de voorbeelden die ik in mn groep heb gehad, uitte een lager zelfbeeld zich in of heel stil en verlegen gedrag of zichzelf 'overschreeuwen' en aandacht op iets anders vestigen.

In hoeverre ervaart u als leerkracht kinderen met een negatief zelfbeeld als problematiek voor het kind of binnen de klas?

Ik denk dat het hebben van een negatief zelfbeeld zeker een groot probleem kan vormen voor een kind. Dit kan het hele kind, ook in zijn/haar verder ontwikkeling, in de weg zitten. Denk ook zeker dat een negatief zelfbeeld een invloed heeft op je hele handelen / denken.

2) Vragen ten aanzien van poppen.

Wat is u ervaring met poppen?

Er wordt in de klas met enige regelmaat gebruik gemaakt van handpoppen. Bijvoorbeeld voor het introduceren van een thema. In de klas hebben we de handpop Pompom (hoort bij Schatkist). Vanuit de methode worden lessuggesties gegeven voor het gebruik van Pompom

Welke kennis bezit u al over de mogelijkheden van poppenspel.

Alleen de minimale basiskennis. Het spreekt kinderen erg aan, kan drempelverlagend werken voor kinderen om mee te praten / ergens antwoord op te geven wat ze niet tegen een persoon durven te zeggen.

Maakt u gebruik van een pop in de klas of in u hulpaanbod?

Zie hierboven. We maken gebruik van Pompom. Soms ook poppenkast poppen. Handpoppen bij Villa Letterpret.

Welke kennis heeft u over de mogelijkheid van de pop met betrekking tot het ontwikkelen van het zelfbeeld?

Ik weet dat het gebruik van poppen drempelverlagend kan zijn voor kinderen om zich te durven uiten.

Heeft u behoefte aan maar informatie, kennis, theorie over de pop ten aanzien van het zelfbeeld?

Het lijkt me zeker interessant hoe het gebruik van poppen ingezet kan worden (en dan vooral op de juiste manier) voor kinderen met een laag zelfbeeld (en andere sociaal emotionele problematiek).

3) Vragen ten aanzien van dramatherapie.

 Weet u wat dramatherapie is en wat dit in het kort inhoud?

Door middel van creatieve spelsituaties (zoals rollenspellen) proberen mensen zich te laten uiten / praten over iets waar ze normaal in blokkeren. Dus gericht op emotionele en psychische problematiek.

 Heeft u wel eens gehoord van de mogelijkheid van dramatherapie in samenwerking met een reguliere basisschool?

Samenwerking op de manier van 'binnen de school', heb ik nog niet van gehoord. Kan me wel voorstellen dat kinderen met sociaal emotionele problematiek worden doorverwezen naar een dramatherapeut.

 Wat is u eerste reactie wanneer u het woord dramtherapie hoort en welke associaties roept dit bij u op?

Bij dramatherapie denk ik voornamelijk aan het spelen van rollenspellen met mensen met emotionele / psychische problematiek. Om mensen die geblokkeerd geraakt zijn weer te laten praten om zo de problematiek aan te kunnen pakken.

1) Vragen ten aanzien van het zelfbeeld.

 Wat weet u over de ontwikkeling van het zelfbeeld van het kind?

Voldoende

 Weet u welke factoren van invloed zijn op het ontwikkelen van negatief zelfbeeld.

ja, o.a. niet goed verwerkte emoties

 Weet u wat nodig is om het ontwikkelen van een positief zelfbeeld te stimuleren.

Ja, negatieve emoties verwerken en positieve handvatten aanreiken

 In hoeverre hebt u zelf te maken met kinderen die een negatief zelfbeeld hebben en hoe uit zich dit?

Momenteel 1 jongen in de groep, die van zichzelf vond dat hij niks kon

 In hoeverre ervaart u als leerkracht kinderen met een negatief zelfbeeld als problematiek voor het kind of binnen de klas?

Als een opdracht om hem weer beter in zijn vel te krijgen

2) Vragen ten aanzien van poppen.

 Wat is u ervaring met poppen?

geen

 Welke kennis bezit u al over de mogelijkheden van poppenspel.

geen

 Maakt u gebruik van een pop in de klas of in u hulpaanbod?

nee

 Welke kennis heeft u over de mogelijkheid van de pop met betrekking tot het ontwikkelen van het zelfbeeld?

geen

 Heeft u behoefte aan maar informatie, kennis, theorie over de pop ten aanzien van het zelfbeeld?

nee

3) Vragen ten aanzien van dramatherapie.

 Weet u wat dramatherapie is en wat dit in het kort inhoud?

Ja, therapie waarbij je gebruikt maakt van verschillende theatervormen

 Heeft u wel eens gehoord van de mogelijkheid van dramatherapie in samenwerking met een reguliere basisschool?

Nee

 Wat is u eerste reactie wanneer u het woord dramtherapie hoort en welke associaties roept dit bij u op?

Kan hulpmiddel zijn als het niet te zweverig wordt (aangeboden)

Bijlage 2. Interview Helen Meurs

 U geeft zelf workshops in hoe te werken met poppen, hoe een groter effect te bereiken en hoe een pop aantrekkelijk blijft voor de doelgroep. Hoe groot is de vraag vanuit het onderwijs om meer kennis te vergaren over de werking van poppen binnen de klas?

De vraag naar kennis en vaardigheid rondom het werken met poppen vanuit het onderwijs is de afgelopen jaren gegroeid. Daarbij gaat het m.n. om de praktische toepassing en het gebruik van de handpop als multifunctionele klassenpop. De sociaal-emotionele ontwikkeling is een opkomend ontwikkelingsgebied in die zin dat er steeds meer aandacht komt voor een verruiming van de inzetbaarheid van de pop en er een grotere wens ontstaat om de pop niet alleen in te zetten om leerdoelen te bereiken en het lesprogramma laagdrempeliger te maken maar ook om kind-specifieke problemen aan te pakken of bespreekbaar te maken.

 Heeft u vanuit eigen ervaring zelf gewerkt met kinderen met een laag zelfbeeld? Wat was u ervaring met deze problematiek om combinatie met de poppen en als u deze ervaring niet heeft wat kunt u hierover zeggen vanuit u deskundigheid?

In elke groep zitten kinderen met een laag zelfbeeld, dat is inherent aan een groep kinderen. Mijn ervaring is dat je dit niet moet willen benadrukken maar deze kinderen juist positief moet ondersteunen en hen handvaten kunt geven waarmee ze op een andere manier naar zichzelf gaan kijken. De handpop als pedagogisch hulpmiddel is een kind onder de kinderen en werkt het best wanneer er in zijn basishouding wordt uitgegaan van een gezond kind wat open staat voor de wereld, niet bang is om fouten te maken, grenzen aangeeft, vragen stelt en zich andermans gevoelens/emoties voor kan stellen zonder daar een oordeel over te hebben. De handpop wordt daarmee zowel ondersteunend als een veilig vriendje en oefenobject.

 U heeft zelf ‘artikelen’ geschreven en deze op uw internetsite geplaatst (www.handpop.nl) wat was voor u de aanleiding van het onderzoeken en schrijven van deze artikelen?

De aanleiding voor de artikelen die ik geschreven heb (en nog ga schrijven) hebben alles te maken met mijn eigen praktijkervaringen met handpoppen waar uit bleek dat een kind veel meer van zichzelf laat zien in de aanwezigheid van een pop en via de pop uitgedaagd kan worden in de ontwikkeling. Mijn manier van werken met de handpoppen heeft goede resultaten geboekt en dat was voor een aantal redacties van vakbladen een reden om me te vragen die kennis en ervaring te delen.

 U geeft aan via u site dat u een missie heeft om (neem ik aan) poppen meer onder de aandacht te brengen van ouders, leerkrachten, hulpverleners etc. Welke middelen gebruikt u om deze doelgroepen te bereiken en te motiveren om te gaan werken met poppen.

De website is een belangrijk informatiekanaal maar ook het deelnemen aan vakbeurzen en het met enige regelmaat een artikel voor vakbladen schrijven is dat. Een handpop is geen makkelijk object om ‘aan de man te brengen’ omdat het valt en staat bij degene die de pop bespeeld en niet iedereen staat daar voor open of durft over persoonlijke drempels (die de pop altijd opwerpt) heen te stappen. Het heeft dus geen zin om uit te dragen dat iedereen met een pop kan werken want dat is niet zo, alleen zij die interesse hebben in het werken met de handpop en bereid is daarin zowel met de pop als met zijn/haar eigen pedagogische rol aan de slag te gaan, kan iets met een pop gaan bereiken.

 Wat ziet u zelf al belangrijke basis kwaliteiten en mogelijkheden van een pop in combinatie bij een kind die een laag zelfbeeld heeft of te wel wat kan de pop met zijn/haar kwaliteiten met deze problematiek?

Het belangrijkste wat een pop te bieden heeft is vriendschap, begrip en mogelijk ook alternatieven voor bestaand (niet effectief) gedrag. Wat wel duidelijk moet zijn is dat het om kwaliteiten gaat die door de bespeler van de pop in de pop gelegd worden, de pop heeft ze niet van nature, het enige wat de pop van nature heeft is laagdrempeligheid waardoor kinderen makkelijker in gesprek gaan met de pop maar dat wat de pop doet wordt altijd gestuurd door de bespeler. Die moet zich dus bewust zijn van waar hij mee bezig is en op een, voor het kind toegankelijke, manier tot het kind door proberen te dringen door een veilige vriendschap aan te bieden waarin alles bespreekbaar is en het kind zich nergens over hoeft te schamen. De pop denkt mee, voelt mee, veert mee, kan zich alles voorstellen en keurt niet af.

 Wat is uw mening over mijn onderzoek/praktijkproduct en vindt u dit een vernieuwing/innovatief product ten aanzien van de doelgroep, problematiek en instelling?

Het is goed om aandacht te besteden aan kinderen met een laag zelfbeeld en hen handvaten te geven waarmee ze meer zelfzeker kunnen worden maar ik denk ook dat er iets gedaan moet worden aan de oorzaak van dat lage zelfbeeld. Hoe komt het en wat kan de omgeving veranderen aan de communicatie richting het kind (en kinderen in zijn algemeen) waardoor de kans op een laag zelfbeeld kleiner wordt? Ik ben geen groot voorstander van behandeling buiten de klas op dit gebied omdat het gevaar dreigt dat kinderen zich binnen de veilige omgeving wel kunnen ontwikkelen maar binnen de omgeving van de klas weer terug gaan vallen in hun oude gedrag en patronen die voor hen veiliger aanvoelen dan het nieuwe, aangeleerde gedrag. Ik heb dat ook zien gebeuren bij SOVA-trainingen en denk dat het goed is om juist binnen de groep met dit onderwerp aan de slag te gaan en alle kinderen handvaten te geven hoe ze met zichzelf en de ander om kunnen gaan.

 Als u feedback mag geven over het concept product zoals ik deze aan u heb omschreven wat zouden dan tips en tops zijn vanuit u deskundigheid en ervaring als leerkracht en het werken met poppen?

Ik weet niet of het goed is als kinderen die niet tot de doelgroep behoren ‘jaloers’ zijn op de kinderen die wel in contact komen met de pop en heb in praktisch opzicht meer voorkeur voor het werken met de pop in de klas omdat het anders wel eens als een apart gebied gezien zou kunnen worden terwijl ik juist denk dat het goed is als de leerkracht en de ouders hiermee verder gaan en het niet stopt als jij stopt met het kind. Ook omdat het om problematiek gaat die op meer kinderen van toepassing is en elk jaar weer terugkomt in een groep. Het mooie aan de handpop is dat die voor alle mogelijke problematiek en voor alle kinderen ingezet kan worden en er een veilig vriendje voor kan zijn. Hierdoor kan ook meer wederzijds begrip tussen kinderen ontstaan.

 In hoeverre heeft u al gehoord en of ervaring met dramatherapeuten die werken met poppen?

Ik weet dat je daarin niet de enige bent, ik heb wel regelmatig te maken met dramatherapeuten die een pop willen gebruiken in hun werk. In hoeverre hun nadruk hetzelfde ligt weet ik niet.

Nawoord

Het vooronderzoek is een belangrijke stap en basis voor het verder uitwerken van het praktijk project. Met tevredenheid wordt het vooronderzoek afgesloten. Er is meer onderbouwing ten aanzien van het zelfbeeld, welke factoren bijdrage aan de ontwikkeling van het zelfbeeld en welke aspecten in houding en communicatie naar het kind een positieve werking hebben. Er zijn bronnen vergaard die onderbouwing bieden voor het ontwikkelen van het voorlichtingpakket.

Over het inzetten van poppen zijn handvatten ontwikkelt die verder worden uitgewerkt in de materialen die worden toegevoegd aan het pakket. Er is een beeld gevormd over al bestaande producten, materialen en huidige zorgaanbod.

Helen Meurs is een belangrijke schakel in het vooronderzoek en haar visie over het gebruik van poppen binnen mijn project. Vanuit het interview en haar artikelen is er bevestiging ten aanzien van mijn visie en veronderstellingen.

Ook is er door interviews en gesprekken met de instelling een concreet beeld over de behoefte/vraag vanuit de praktijk. Dit wordt meegenomen in het plan van aanpak en de onderbouwing voor het ontwikkelen van het voorlichtingpakket. Daarnaast is het feit dat webshops een bijdrage willen leveren aan de pakketen een bevestiging dat er vraag is vanuit de praktijk en dat het voorlichtingpakket een toegevoegde waarde kan zijn binnen dit onderwerp.

Na het uitwerken van dit vooronderzoek is er nog steeds de onderbouwing dat het ontwikkelen van een voorlichtingpakket een toegevoegde en vernieuwende stap is in het vakgebied van dramatherapie. Om het project te ontwikkelen wordt in het plan van aanpak de structuur en inhoud van het project uitgeschreven.

Hartelijk bedankt,

Leonie Burggraaf.

Plan van aanpak

Inleiding

Heel wat jongeren worstelen dan ook tijdens deze periode met een negatief zelfbeeld. Onderzoek wijst uit dat 15 tot 20% van de jongeren al één of meer keren depressief is geweest en\ dat 1 tot 5% van de meisjes tussen 14 en 19 jaar met een eetstoornis te maken krijgen. Beide ziektebeelden hebben een negatief zelfbeeld als kernsymptoom.
(Dr. Kristien Nys).

Naar aanleiding van het vooronderzoek en eigen visie en veronderstellingen is er gekozen voor het onderwerp: hoe optimaliseer je de werking van poppen bij kinderen met een negatief zelfbeeld in de leeftijd van 4 t/m 6 jaar? Er is specifiek voor kinderen in deze leeftijd gekozen omdat dit een belangrijke leeftijdsfase is in de ontwikkeling en vorming van het zelfbeeld.

Het product wordt gepresenteerd en geëvalueerd op basisschool de Willem van Oranje te Woerden. Dit is een reguliere basisschool. Er is gekozen voor een basisschool, omdat hier een grote doelgroep wordt bereikt, naast de kinderen ook ouders, leerkrachten en deskundige. Zowel leerkrachten als ouders zijn belangrijke factoren in het ontwikkelen van een positief zelfbeeld.

Het zelfbeeld is een fundament dat gelegd wordt in de jeugd, maar een negatief zelfbeeld kan men steeds bijsturen in een positieve richting. Op een adequate manier omgaan met de problematiek door de ouders en de school kan helpen ter voorkoming van ernstigere problemen.

(Sonja Peeters, HU Brussel).

Door het vooronderzoek is geconstateerd dat er nog weinig informatie pakketen zijn ten aanzien van een negatief zelfbeeld, de werking/mogelijkheid van poppen en dit in combinatie met dramatherapie binnen het onderwijs.

Deze onderbouwing heeft geleid tot de uiteindelijke keuze een voorlichtingpakket te ontwikkelen voor leerkrachten, ouders en deskundige werkzaam met zorgleerling(en). In het vooronderzoek kunt u lezen hoe de verschillende thema's zijn onderzocht. In het plan van aanpak wordt het praktijk project verder uitgeschreven en gemaakte keuzes beargumenteerd. Er wordt een plan uitgeschreven over de verdere uitwerking, vormgeving, evaluatie en afronding van het praktijk project.

Alvast bedankt,

Leonie Burggraaf.

1. Onderwerp, product en resultaat

1.1 Onderwerp en probleemstelling.

Een belangrijk aspect van een praktijk project is dat er duidelijk een onderwerp en probleemstelling is geformuleerd. Uiteindelijk is dit ook het argument om een onderzoek of project te starten. Hieronder wordt het onderwerp en de probleemstelling uitgeschreven

1.1.1 Probleemanalyse.

³⁰*Er zijn over het algemeen maar weinig mensen met veel zelfvertrouwen. De meesten, acht van de tien personen, hebben te weinig zelfvertrouwen en zouden graag meer zeker over zichzelf willen zijn. Bijvoorbeeld over hun uiterlijk of ze zouden over meer kennis en betere vaardigheden willen beschikken. Tevens laten veel mensen hun gebrek aan zelfvertrouwen niet zo zien en leven zij “een leven in stille wanhoop” (Thoreau, in Newman & Berkowitz, 1971).*

Johnson & Swindley (1996) : “Negatief over jezelf denken is een van de ernstigste problemen van onze samenleving. Een lichamelijke ziekte van deze omvang zou als een epidemie beschouwd worden. Wat is er dan toch aan de hand met capabele, gezonde mensen, waardoor ze zo kwetsbaar zijn voor onlogische twijfels over hun eigen waarde?”.

In de tijd van nu wordt er steeds meer van ons als mens en dus ook van onze kinderen verwacht. Daarnaast is iedereen om ons heen steeds drukker en hebben we minder tijd voor elkaar. Deze factoren kunnen leiden tot een negatief zelfbeeld binnen de ontwikkeling van een kind. In de onderbouw en middenbouw zal de problematiek van een negatief zelfbeeld nog niet direct zichtbaar of merkbaar zijn, maar naar mate kinderen ouder worden en opgroeien tot tieners en adolescenten kan er problematiek ontstaan zoals slapeloosheid, futloos, eet problemen, agressie etc. Een negatief zelfbeeld werd eerst vaak gezien als ‘verlegen’ of een oorzaak van een al bestaande problematiek, maar in een tijd van nu wordt een negatief zelfbeeld benaderd als individuele problematiek.

1.1.2 Specifiek onderwerp.

Het praktijk project is gericht op kinderen in de leeftijd van 4 t/m 6 jaar (onderbouw) met tekenen van een negatief zelfbeeld. In de onderbouw kan nog niet gesproken worden van problematiek, maar wel tekenen van een negatief zelfbeeld worden gesignaleerd. Dit zijn symptomen als angst voor falen, erg terug getrokken of juist clownesk gedrag, geen vragen durven stellen en agressie/woedeaanvallen.

Door middel van het product wordt het doel gesteld nieuwe kennis en theorie over te dragen aan ouder(s), leerkrachten en deskundige. Deze informatie behandelt thema's als de ontwikkeling van het zelfbeeld, leeftijdsfase, ontwikkelingsfase, problematiek van een negatief zelfbeeld en de inzet van poppen en dramatherapie.

Gekozen is voor kinderen in de leeftijd van 4 t/m 6 jaar. In deze leeftijdsfase ontstaat er een bewust zijn van het zelfbeeld. Door middel van spel leren kinderen hun eigen capaciteiten en gedrag herkennen en ontwikkelen. Door het pakket te ontwikkelen voor deze doelgroep kan er preventief worden gewerkt aan het verminderen van de problematiek van een negatief zelfbeeld.

³⁰ <http://zelfvertrouwen.nl/page.php?page=116>

1.2 Complete en realistische product omschrijving.

Het product is een voorlichtingpakket. Dit pakket is ontwikkeld voor ouders en leerkrachten binnen de onderbouw. Het pakket heeft als doel voorlichting en informatie aanbieden over kleuters, het zelfbeeld, een negatief zelfbeeld en de mogelijkheden om poppen en dramatherapie hierbij in te zetten. Het uiteindelijke doel van het voorlichtingpakket is het preventief werken aan het verminderen van een negatief zelfbeeld. Het pakket wordt dusdanig ontwikkeld en vormgegeven dat de gebruiker alle materialen ter beschikking heeft om theorie direct toe te passen in de praktijk. Hieronder een lijst met de des betreffende inhoud van het pakket.

- Eén brochure gericht aan leerkrachten en ouders. De brochure geeft eerst algemene voorlichting over het ontwikkelen en vormen van het zelfbeeld en wat dramatherapie inhoud en wat het kan bijdrage aan het ontwikkeling van het zelfbeeld. Daarna wordt er één hoofdstuk specifiek gericht aan de ouder met hierin activiteiten uitvoerbaar door poppen met als doelstelling het stimuleren van de ontwikkeling van een positief zelfbeeld. Het tweede hoofdstuk richt het zich op de leerkracht en hoe je activiteiten uitvoerbaar door poppen kunt inzetten binnen het onderwijs/ de klas met als doelstelling het stimuleren van de ontwikkeling van een positief zelfbeeld bij het kind.
- Eén brochure gericht aan deskundige, zoals de intern begeleider, remedial teacher, orthopedagoog. Deze bestaat uit dezelfde thema's, maar meer onderbouwd met literatuur en theorie vanuit de humanistische stroming. Ik heb gekozen voor deze stroming omdat mijn visie en werkwijze gebaseerd en vaak past bij deze manier van werken, denken en ervaren.
- Interactieve activiteiten zoals een sokpop maken en de trotsheid dobbelsteen.
- Een opkikker (een kikker met een positieve spreuk voor het kind).
- Ankermunten (munten waarop door leerkracht en of ouder iets positief of belonend kan worden geschreven) geschonken door semmie.net
- Handschoenpop 25 cm, geschonken door Helen Meurs.
- Verschillende oorkondes om het kind te motiveren en belonen.
- Folders en contact gegevens van mezelf als dramatherapeut, maar ook van handpop.nl en Semmie.net

1.2.1 Doelstellingen product.

Door het vooronderzoek en interviews met leerkrachten en deskundige werkzaam op de Willem van Oranje, werd duidelijk dat er weinig tot geen kennis is over dramatherapie. Daarnaast is de vraag vanuit de praktijk om meer kennis te vergaren over het zelfbeeld, poppen en dramatherapie aanwezig. Nu wordt een negatief zelfbeeld vaak onderverdeeld bij andere stoornissen of de persoonlijkheid van het kind. Door vooronderzoek werd duidelijk dat de problematiek van een negatief zelfbeeld zeer groot is en wel degelijk mag worden benaderd als en op zichzelf staande problematiek. Uitwerken van het praktijk project en gericht werken aan deze doelstellingen binnen het product, zijn hieronder doelstelling geformuleerd voor het gehele praktijk project:

- 1) *Ik wil voor mezelf meer kennis vergaren over de werking van poppen bij kinderen met een laag zelfbeeld en deze d.m.v. brochure uitwerken en overbrengen naar leerkrachten, ouders en andere deskundige.*
- 2) *Meer kennis over de basisbehoefte van kinderen met een negatief zelfbeeld en de ontwikkeling van zelfvertrouwen.*
- 3) *Ik wil het vakgebied van dramatherapie meer onder de aandacht brengen binnen het onderwijs maar ook naar ouders.*

- 4) *Ik wil mezelf als beginnend dramatherapeut via mijn praktijkproject onder de aandacht brengen in de hoop eventueel na mijn studie verdere samenwerking tot stand te kunnen brengen.*

1.2.2 Kwaliteitscriteria ten aanzien van mijn product.

In het kopje 'kader uitwerking' in het vooronderzoek zijn een aantal kwaliteitscriteria geformuleerd. In overleg met mijn consulent zijn er nog kwaliteitscriteria toegevoegd gericht op de effectiviteit van het product.

- 1) *Mijn voorlichting pakket moet vooral een rustige maar toch enthousiasmerende uitstraling hebben d.m.v. kleur en het gebruik van foto's en plaatjes.*
- 2) *Moet in makkelijke ABN zijn geschreven zodat ouders met verschillende opleidingsniveaus het allemaal kunnen begrijpen en plaatsen.*
- 3) *Tekst wordt gerelateerd aan enkele voorbeelden vanuit de praktijk of vanuit mijn praktijkactiviteiten.*
- 4) *Informatie bieden over de doelgroep, problematiek, poppen en dramatherapie.*
- 5) *Moet mogelijkheid bieden tot eventuele vervolg stappen zoals links of contactgegevens.*
- 6) *De map moet mogelijkheid bieden tot interactie tussen kind en ouder/leerkracht.*
- 7) *Onderbouwd met duidelijke literatuur en modellen.*
- 8) *Moet volledig zijn en direct uitvoerbaar in de praktijk.*
- 9) *Door het gebruik van het pakket is er meer kennis en onderbouwing mogelijkheden ten aanzien van het zelfbeeld van het kind.*
- 10) *Dit pakket heeft gezorgd voor nieuwe mogelijkheden tot het inzetten van activiteiten en van poppen in de ontwikkeling van het zelfbeeld bij het kind.*
- 11) *Het pakket zorgt voor nieuwe communicatie mogelijkheden tussen het kind en de leerkracht, ouder en of deskundige en draagt bij aan een positief effect zoals minder zenuwen en of spanningen in de houding en communicatie vanuit het kind.*
- 12) *Het onderwerp draagt bij aan nieuwe inzichten binnen de behandeling of begeleiding van het kind en kan d.m.v. dit pakket zorgen voor nieuwe invalshoeken en of inzichten.*

1.3 Eigen invalshoek ten aanzien van de problematiek, vraag en product.

In mijn jeugd zijn veel problemen ontstaan door een negatief zelfbeeld. Deze is nu verminderd door er zelf intensief aan te werken, maar het werkt nog steeds blokkerend in mijn functioneren. Door het doorlopen van het derdejaarsstage ontstond het bewust zijn dat als kind ik geen uitzondering ben. Dramatherapie geeft kinderen veiligheid door het werken met

projectie technieken. Deze techniek wordt onderbouwd door de veiligheid die het de cliënt biedt vanwege de distantie tussen het handelen van de cliënt en de uiteindelijke uitwerking in het medium. Poppen vallen onder een projectie techniek en door de ‘menselijke’ uitstraling ontstaat er vrij snel een samenwerking tussen kind, pop en dramatherapeut. Poppen bereiken over het algemeen sneller positieve resultaten dan wanneer een kind werkt in rollenspel.

Helaas wordt in de praktijk de problematiek van een negatief zelfbeeld vaak niet serieus genomen, gekoppeld aan een andere stoornis of het karakter als zijne verlegen. Onderzoek wijst uit dat dit onterecht is. Door deze onbewuste houding tegenover het negatief zelfbeeld heeft als gevolg dat een negatief zelfbeeld zich ontwikkeld gedurende de basisschoolleeftijd en rond de leeftijd van 9 jaar problematiek veroorzaakt.

Door preventief en ondersteunend te werken tijdens de ontwikkeling van het zelfbeeld kan de problematiek worden verminderd en in sommige gevallen worden voorkomen. De kleuterperiode is juist de leeftijdsfase waarin het bewustzijn van het zelfbeeld ontstaat en door goede ondersteuning kan worden aangepast tot een positieve basiskennis over zichzelf. Door een positieve basiskennis blijft het kind in staat nieuw gedrag en handelingen te oefenen.

In het werken met kinderen is structuur en grenzen aangeven belangrijk. Dit om het kind te beschermen tegen gevaarlijke situaties of situaties waar het kind nog niet klaar voor is. Doordat de maatschappij steeds meer vraagt van het kind en door ongeschreven normen en waarden het kind aan ‘eisen’ moet voldoen. Wordt het geconfronteerd met feiten die het ontwikkelen van een positief zelfbeeld remmen/blokken.

Als dramatherapeut volg ik de visie van de humanistische psychologie. Deze stroming werkt vanuit de denkwijze dat ieder mens wordt geleid door eigen gevoelens, emoties, gedachten en denkwijze. Wanneer een mens niet zo wordt benaderd wordt het behandeld als een machine. Het tonen van respect, empathie, congruentie en onvoorwaardelijke acceptatie draagt bij aan de ontwikkeling van het kind. Wanneer de wereld van het kind wordt geuit, zelfs wanneer dit tegen normen, waarden en regels in gaat mag deze wereld er zijn.

Door samenwerking te zoeken tussen ouder, leerkracht, deskundige en de dramatherapeut kan het zorgaanbod van het kind op maat worden gemaakt en via een werkwijze aan de ondersteuning van de ontwikkeling van het positief zelfbeeld worden ontwikkeld. Door een werkwijze ontstaat er bijna één dezelfde reactiepatroon vanuit de omgeving. Dit brengt veiligheid en wanneer de reactie op goede wijze wordt ingezet ontstaat er ruimte voor het kind eigen capaciteiten te ontdekken en via gedrag zich verder te ontwikkelen. Het wordt niet geremd door negatieve prikkels van buitenaf en uiteindelijk door een negatief zelfbeeld. Samenwerking bevordert de effectiviteit van het pakket en dus de ondersteuning in de ontwikkeling van een positief zelfbeeld.

Deze invalshoek sluit aan bij de vraag vanuit de praktijk dat leerkrachten en deskundige meer informatie, theorie en literatuur willen over het zelfbeeld, een negatief zelfbeeld en hoe poppen een effectieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een positief zelfbeeld. Daarnaast is er nog weinig kennis over de samenwerking tussen basisschool en dramatherapeut. Door de ontwikkeling van dit pakket kan mijn invalshoek worden vertegenwoordigd en daarnaast worden voldaan aan de behoefte vanuit de praktijk.

1.4 Argumentatie voor de gemaakte keuzen.

In dit praktijk project is bewust gekozen voor specifieke thema's zoals de doelgroep, problematiek, poppen, dramatherapie en hoe dit te koppelen aan het product. Per thema wordt er beargumenteerd waarom die keuze is gemaakt. Deze argumentatie wordt onderbouwd door literatuur vanuit het vooronderzoek.

1.4.1 Doelgroep.

Als doelgroep is gekozen voor kinderen die symptomen vertonen van de ontwikkeling van een negatief zelfbeeld. De leeftijdsfase van deze kinderen is 4 t/m 6 jaar en wordt vaak benoemd als de kleuterperiode. Uit onderzoek blijkt dat een kind in de kleuterfase zichzelf bewust gaat worden van een zelfbeeld door het scheiden van uiterlijke kenmerken en persoonlijke capaciteiten. Dit maakt het preventief inzetten van dit pakket verantwoord binnen deze doelgroep.

³¹ *Bij het jonge kind (kleuterperiode) gaat er een soort zelfbeeld ontstaan, bestaande uit fysieke kenmerken (onder andere kleur ogen of haar), bezittingen (bijvoorbeeld speelgoed) en lichamelijke activiteiten (zoals kunnen fietsen of alleen ergens naar toe kunnen lopen).*

1.4.2 Problematiek.

Het product is gericht op het preventief werken aan de vermindering van een negatief zelfbeeld. Dit voortkomend uit mijn derdejaarsstage waarin duidelijk werd dat veel kinderen problematiek ondervonden door een negatief zelfbeeld. Een negatief zelfbeeld ontwikkelt zich tijdens de basisschooljaren. In deze jaren wordt een kind zich bewust van een zelfbeeld en vanaf de middenbouw/bovenbouw wordt het zelfbeeld bijgesteld en bewust gevormd. Het vooronderzoek bevestigt de aanname dat de maatschappij een grote oorzaak is in de ontwikkeling van een negatief zelfbeeld.

³² *En het kind leert zich onderscheiden van anderen. Het ontdekt dat er jongens en meisjes zijn, dat er kinderen en volwassenen zijn en dat er zo nog veel meer onderscheid te maken is tussen mensen. Het zelfbeeld ontwikkelt zich dan van niet alleen 'hoe zie ik er uit' ook naar 'wat kan ik allemaal' en 'wat heb ik allemaal'. In deze fase (meestal zo rond de kleutertijd) wordt het zelfbeeld nog geheel gevormd vanuit de eigen beleving van het kind. Langzaam aan gaan de gevoelens en ideeën van het kind een grotere rol meespelen in het zelfbeeld en raakt het meer gericht op het innerlijk. Minder 'hoe zie ik er uit' en 'wat kan ik', maar meer 'hoe voel ik mij'*

Door ongeschreven normen, waarden en verwachtingen vanuit de maatschappij is de kans vergroot dat een kind een negatief zelfbeeld ontwikkelt. In de leeftijd van 0 t/m 4 jaar is het kind zich niet bewust van een zelfbeeld. In de leeftijd van 4 t/m 6 jaar ontstaat dit bewustzijn. Wanneer het kind ouder wordt en de druk van presteren toe neemt gaat het kind problematiek onder vinden van een negatief zelfbeeld.

Veel boeken die zijn geschreven zijn gericht op een oudere leeftijd en hierdoor is mijn argumentatie om pakket te ontwikkelen voor kinderen in de leeftijd van 4 t/m 6 onderbouwd. Door vroegtijdig het kind meer aandacht en begeleiding te bieden door zowel ouders als leerkrachten kan latere problematiek worden voorkomen of verminderd.

³¹ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Kleuter>

³² Citaat uit de voorlichtingsfolder van de GDD midden Nederland t.a.v. Faalangst.

1.4.3 Poppen.

Vanuit gegeven therapieën gegeven aan kinderen met een negatief zelfbeeld werd mij duidelijk dat poppen een zeer positieve werking hebben. Het werken met poppen is een essentieel aspect in mijn werkwijze als dramatherapeut.

Des ondanks is er weinig tot geen theorie over de specifieke werking van de pop. Via de site van Helen Meurs zijn artikelen te vinden. Deze beschrijven de werking van de pop, maar niet onderbouwende theorie. Hierdoor is het voor mezelf als therapeut moeilijker te onderbouwen waarom specifiek de keuze voor poppen is gemaakt. Er wordt een koppeling gemaakt met distantie en fysiekspel, maar niet welke specifieke aansluiting de pop maakt met de behoefte van het kind.

1.4.4 Mijn product.

Mijn argumentatie voor het kiezen van een voorlichting pakket is ontstaan uit verschillende elementen die samen komen in dit product. Vanuit het vooronderzoek is gebleken dat:

- 1) Er weinig tot geen kennis is over de achterliggende theorie of onderbouwing van de werking van de pop.
- 2) Er vanuit de instelling behoefte is aan kennis en informatie over de werking van poppen en de problematiek van een negatief zelfbeeld.
- 3) Er nog geen producten te vinden zijn waarin poppen worden gekoppeld aan de ontwikkeling van het zelfbeeld van het kind.
- 4) Het voor het beroep van dramatherapie een nieuwe stap is door mezelf te vestigen binnen een basisschool, omdat deze nog geen kennis heeft over de mogelijkheden van dramatherapie binnen het onderwijs of in samenwerking met de problematiek van een negatief zelfbeeld.

Wanneer er wordt gekeken naar praktijk projecten in de mediatheek, zijn er wel overeenkomsten maar niet één en het zelfde product. Ze richten zich op een andere onderwerp of hebben een andere invalshoek. Veel van hen schrijven modules, maar binnen de door mij geformuleerde kaders is een module een stap te ver.

De kennis en mogelijkheden van dramatherapie binnen het onderwijs zijn niet of nauwelijks bekend. Als leerkracht heb je niet de mogelijkheid/tijd om een extra module te integreren binnen het huidige lesaanbod.

De argumentatie van een voorlichtingpakket is juist omdat de vraag vanuit de praktijk is meer kennis, informatie en voorlichting. Wanneer deze kennis er is kan er een vervolgstap worden gezet door een module uit te werken.

2. Criteria voor de inhoud van het project

2.1 De drie segmenten.

De aanleiding voor het ontwikkelen van dit product is te koppelen aan alle drie de segmenten. Door deze koppelingen en samenhang is het pakket ontstaan. Des ondanks is het pakket voornamelijk gericht op segment 2 en 3.

Vanuit segment één is de gedachten en aanleiding voor dit onderwerp ontstaan. Vanuit stages, literatuuronderzoek en werken met cliënten is het beeld ontstaan dat poppen een zeer effectieve werking hebben bij kinderen met een negatief zelfbeeld. Door verdere oriëntatie en vooronderzoek ontstaat de onderbouwing van een vernieuwend product en de daadwerkelijke vraag vanuit de praktijk.

Daarnaast zijn er in de brochure en voornamelijk handleiding werkvormen beschreven met betrekking tot het werken met cliënten/kinderen. Wat dus ook bij segment 1 hoort.

Segment 2 is een belangrijk segment binnen dit product, omdat het ontwikkelt is voor een instelling en in dit geval reguliere basisonderwijs. Vanuit het vakgebied van creatieve therapie, wordt door middel van dit pakket kennis en vakkunde overgedragen aan een nieuw team, professionals, deskundige etc. In het ontwikkelen van dit pakket is rekening gehouden met de setting en factoren waar je als leerkracht mee te maken krijgt binnen deze instelling.

Het laatste segment, namelijk segment 3 is een belangrijke onderbouwing voor dit pakket. Want naast dat er kennis wordt gegeven over de mogelijkheid van poppen bij kinderen met een negatief zelfbeeld, wordt er ook kennis, voorlichting en informatie gegeven over de mogelijkheid en capaciteiten van dramatherapie binnen het onderwijs en zorgaanbod van het kind. Dit draagt bij aan de naamsbekendheid, maar ook aan het vergroten van het vakgebied van dramatherapie.

2.2 De relevantie vanuit beroepsmatig/maatschappelijk perspectief.

Beide perspectieven komen terug in het praktijk project. Het beroepsmatig perspectief is het koppelen van theorie aan poppen. Wanneer je als dramatherapeut of student werkt met poppen is hier weinig of geen specifieke informatie over te vinden. Door het koppelen van theorie aan de pop en activiteiten is het onderbouwen van het gebruik van poppen gemakkelijker en hierdoor beter te verantwoorden naar collega's en derden.

Vanuit maatschappelijk perspectief is de problematiek van een negatief zelfbeeld steeds meer aan de orde. In een wereld en maatschappij waar meer van de mens en het kind wordt verwacht, groeit de problematiek van een negatief zelfbeeld. Het spreekwoord 'beter voorkomen dan genezen' is zeer gepast bij deze problematiek.

Er zijn cursussen en trainingen om meer zelfvertrouwen op te bouwen, maar vaak blijft het beeld van negatief verstrengeld in de basis van het zelfbeeld. Wanneer we in de vroege jaren van het kind al starten met het ondersteunen en begeleiden van de ontwikkeling van een positief zelfbeeld, is er de mogelijkheid het kind te ondersteunen in het ontwikkelen van een positief zelfbeeld. Dit heeft als gevolg dat het kind op latere leeftijd minder of niet wordt geblokkeerd door negatieve gedachten over zichzelf.

2.3 Het project bewerkt een herkenbaar aspect met betrekking tot het beroep van creatief therapeut.

Verwacht wordt dat het project een bijdrage levert aan creatief therapeuten die werken met poppen en hierin meer theorie en onderbouwing willen. Wanneer er wordt gezocht naar literatuur is er zeker theorie te vinden.

Maar deze gaat meer over projectie technieken in het algemeen. Ook via www.handpop.nl is er informatie te vinden en bevestiging dat de pop inderdaad een positieve werking heeft op kinderen, maar de onderbouwing vanuit de theorie mist.

2.4 Het praktijk project is ontwikkelingsgericht.

Er is lang nagedacht over een gepaste vraag bij het project, maar ook die aansluiting vind bij het product. Uiteindelijk is dit de vraagstelling geworden die leidt tot de ontwikkeling van het voorlichtingpakket:

De inzet van poppen bij kinderen in de leeftijd van 4 t/m 6 jaar binnen het regulier basisonderwijs.

Er is getwijfeld om de onderbouw te koppelen aan de vraagstelling, maar dit is niet noodzakelijk omdat zowel de leeftijd fase als het regulier basisonderwijs al wordt benoemd in de vraagstelling.

Zoals bij punt 2.3 is beschreven maar ook bij punt 2.1 aan de orde kwam, is dat het werken als dramatherapeut binnen het regulier basisonderwijs eigenlijk sinds een paar jaar pas in opkomst is. In basisschool de Willem van Oranje is er geen kennis over de mogelijke samenwerking tussen school en dramatherapie. Via het pakket en promotiemateriaal wordt geprobeerd mezelf te vestigen binnen het onderwijs. Het pakket biedt de mogelijkheid als gebruiker om zelf te ervaren hoe het is te werken met drama als materiaal. Daarnaast krijgt de gebruiker kosteloos en zonder verdere verplichtingen informatieve informatie over dramtherapie, het verloop en mijn werkwijze/visie als dramatherapeut.

2.5 De verkenning van het onderwerp is zichtbaar.

In mijn vooronderzoek is aandacht en tijd besteed aan het onderzoeken van het onderwerp. De doelstelling van het vooronderzoek is meer kennis, literatuur en theorie over de door mij gekozen onderwerp en thema's. Daarnaast heeft het vooronderzoek een beeld gegeven over al bestaande producten en vaktherapeut die dezelfde invalshoek hebben. Hieronder de belangrijkste feiten vanuit het vooronderzoek.

2.5.1 Doelgroep en problematiek.

Er is gekozen voor kinderen in de leeftijd van 4 t/m 6 jaar in de onderbouw van een reguliere basisschool. Door het product te ontwikkelen voor basisonderwijs, vergroot het de draagvlak van het product en het bereik. Belangrijke feiten die voortkwamen uit het vooronderzoek:

- 1) ³³*In de kleutertijd gebeurt er veel omtrent de ontwikkeling van het zelfbeeld. Zo wordt het zelfbeeld gevormd vanuit de beleving van het kind. Hierin zijn de aspecten van dramatherapie en de poppen en zeer belangrijke ondersteuning en bijdrage om de beleving van het kind te optimaliseren.*

³³ Vooronderzoek bladzijde 10.

- 2) ³⁴*Het onderwijs is een instelling waar veel kinderen meer ‘vatbaar’ worden voor een negatief zelfbeeld omdat ze zich hier kunnen gaan vergelijken met leeftijdsgenootjes en daarnaast ook moeten presteren in een educatieve omgeving. Deze elementen zijn belangrijke factoren binnen deze doelgroep in het ontwikkelen van negatief of positief zelfbeeld.*

2.5.2 Poppenspel in combinatie met de problematiek.

Door onderzoek naar theorie over de werking van de pop zijn er verschillende feiten genoteerd. Er is onderzoek gedaan naar verbanden tussen poppen en een negatief zelfbeeld. Ook in dit thema is belangrijke informatie en kennis vergaard voor argumentatie van het inzetten van poppen bij kinderen met een negatief zelfbeeld.

- 1) ³⁵*De pop heeft iets magisch en vooral biedt het veiligheid. Kinderen met een negatief zelfbeeld hebben erg behoefte aan die veiligheid en vooral het niet beoordeeld worden. Wanneer de pop op gelijkwaardig niveau als het kind wordt ingezet zal het kind sneller de interactie aangaan en dit heeft als gevolg dat het kind nieuw gedrag gaat uitproberen en zich dus kan gaan ontwikkelen. Als dramatherapeut opent dit deuren om een positief zelfbeeld te stimuleren.*
- 2) ³⁶*Het is belangrijk in de communicatie via de mens maar ook pop dat je stem, mimiek en datgene wat je zegt overeenkomen met elkaar. Een kind hecht meer waarde aan wat ze zien in je mimiek dan wat je zegt. Dit komt omdat ze vanaf hun eerste maanden hebben gereageerd op je gezicht omdat wat je zegt niet werd begrepen.*
- 3) *Helen Meurs bevestigt het feit dat er vanuit het onderwijs meer vraag is naar de werking van poppen in relatie met sociaal-emotionele problematiek.*

2.5.3 Doelgroep, problematiek en poppen gekoppeld aan de instelling en het product.

Als laatste is gekeken hoe de drie thema's gekoppeld kunnen worden aan het basisonderwijs en het product. In hoeverre zijn deze vernieuwend en aansluitend bij de eisen/wensen van Hogeschool Utrecht. Ook hieruit is uiteindelijk een goed onderbouwde argumentatie gekomen.

- 1) ³⁷*Tien tot vijftien procent van de schoolgaande kinderen heeft in mindere of meerdere mate last van negatieve faalangst. Het krijgen van faalangst hangt voor een groot deel samen met de persoonlijkheid, het karakter van het kind. Kinderen met faalangst hebben bijna altijd een negatief beeld van zichzelf en weinig zelfvertrouwen.*
- 2) *Vanuit gesprekken met mijn contact persoon binnen de instelling en via mijn enquête ingevuld door ouders en leerkrachten is me duidelijk geworden dat er weinig kennis is over de problematiek en de ontwikkeling van het zelfbeeld. Daarnaast is er interesse naar de werking van de pop en hoe deze te verbeteren/optimaliseren.*
- 3) ³⁸*Ik heb onderzoek gedaan naar diverse materialen en producten binnen deze thema's. Er zijn binnen alle thema's boeken, spellen en folders te vinden maar geen van deze producten brengt deze thema's samen in één product en specifiek voor deze doelgroep en problematiek.*

³⁴ Vooronderzoek bladzijde 14.

³⁵ Vooronderzoek bladzijde 20.

³⁶ Vooronderzoek bladzijde 13.

³⁷ Vooronderzoek bladzijde 14.

³⁸ Vooronderzoek hoofdstuk 6.

3. Doelgroep, adresgroep en evaluatiegroep

3.1 De doelgroep.

In de vorige hoofdstukken is de keuze voor de doelgroep in verband met het product beschreven. Daarnaast is de doelgroep relevant voor het beroep dramatherapie omdat deze doelgroep een belangrijk proces doormaakt in de ontwikkeling en het vormen van het zelfbeeld. Kinderen leren in deze leeftijdsfase voornamelijk door spel. Uiteindelijk is spel het medium/instrument waar je als dramatherapeut mee werkt.

3.2 Het veld van belanghebbende is/wordt bekend onderzocht.

In dit stadium is vooral de aandacht gericht op de adres en evaluatiegroep. Des ondanks is er wel nagedacht over mogelijkheden voor het veld van belanghebbende. Door het vooronderzoek werd verband gelegd tussen het product en de kinderopvang. Dit kan een belangrijke groep zijn aangezien zij met dezelfde leeftijdsgroep werken, alleen in een andere omgeving. Zij kunnen in hun aanbod een extra bijdrage/ondersteuning bieden in de ondersteuning van de ontwikkeling van het zelfbeeld door het pakket te integreren in de tijdsbesteding.

3.3 De adresgroep.

Voor de adresgroep is gekozen voor de volgende personen/individuen:

- 1) Leerkrachten van groep 1,2 en 3.
- 2) Stagiaires van de Willem van Oranje.
- 3) Diverse ouders uit de onderbouw groepen met de kinderen.

Er is gekozen voor deze adresgroep omdat zij de personen zijn die met het voorlichtingspakket gaan werken en zij moeten het kunnen beoordelen op kwaliteit van het materiaal, mogelijkheid tot uitvoeren, het niveau van interactie, het begrijpen en uitvoeren van de informatie in de praktijk.

3.4 De communicatievorm.

Door het ontwikkelen van vijf dezelfde pakketten heeft iedereen voldoende tijd om het pakket in de praktijk te brengen en te beoordelen. Dit is besproken met Lisette Visser aanspreekpunt bij de Willem van Oranje binnen dit project. Dit betekent dat de leerkrachten het individueel bekijken en eigen maken, het in de klas kunnen 'uitproberen'.

Ook worden er pakketten gegeven aan vijf ouders die het mee naar huis nemen en zelfstandig beoordelen vanuit de optiek dat de ouders in de thuissituatie het pakket anders zullen uitvoeren.

Bij de adresgroep krijg ik het gezamenlijk aan het eind van de week terug en neem ik de feedback in ontvangst.

Er is gekozen voor deze presentatievorm, omdat een presentatie over het pakket niet overeenkomt met het doel van het product. De doelstelling van het pakket is dat het alles biedt voor de deelnemer om kennis te vergaren en dit in de praktijk te brengen. Vanuit eigen ervaring wordt het pakket beoordeeld.

3.5 De evaluatiegroep.

De evaluatiegroep zal naar mate de tijd vordert worden aangepast, omdat er nog geen definitieve afspraken zijn gemaakt. Op dit moment zijn diverse mensen benaderd voor het deelnemen aan de evaluatiegroep. Er is gekozen deskundige te benaderen die met de verschillende thema's en het onderwerp affiniteit hebben of over de des betreffende kennis beschikken. De volgende mensen zijn benaderd voor de evaluatiegroep:

1) Lisette Visser	Onderbouwcoördinator.
2) Janneke van Lint	Dramatherapeut.
3) Marcella Klamer	Beeldend therapeut.
4) Melissa Driessen	Orthopedagoog.
5) Nicoline Koppelaar	Intern begeleider.
6) Liesbeth Blok	Remedial teacher.
7) Annemarie Bergsma	Remedial teacher.
8) Hans Hembrecht	Directeur.

4. Planmatigheid van uitvoering evaluatie en beoordeling

4.1 Tijdschema.

Tijdens het verloop van het praktijk project kunnen er veranderingen optreden in het opgestelde tijdschema. Eventuele veranderingen worden verantwoord in het proces en eindverslag.

Het tijdschema is uitgewerkt via het model uit de studiehandleiding praktijk project. Een aantal activiteiten zijn qua uren ruimer ingedeeld, omdat hierbij rekening moet worden gehouden bij uitloop van de uitvoering.

Week/datum	Projectfase	Activiteiten	Geschatte uren per activiteit.	Contact met:
Week 50	Vooronderzoek	Gesprek consultant product.	30 min.	Jaap Driest
Week 51	Vooronderzoek	<i>Sollicitatiebrief W. van Oranje</i>	2 uur.	Thuis.
		Helen Meurs benaderen.	1 uur.	Thuis.
Week 5	Vooronderzoek	Handleiding lezen	1 uur	Mediatheek
		<i>Hoorcollege</i>	2 uur	Neel de haan.
		Literatuurstudie	15 uur	Mediatheek.
		<i>Opstellen interview Helen Meurs.</i>	1 uur.	Mediatheek.
		Proces verslag	1 uur	Thuis.
		<i>Benadering evaluatiegroep.</i>	4 uur.	Mediatheek.
Week 6	Vooronderzoek PLvA	Literatuurstudie	15 uur	Mediatheek
		<i>PLvA</i>	5 uur	Mediatheek
		Gesprek instelling	2 uur	W. van Oranje.
		<i>Helen Meurs voorlichting.</i>	1 uur	Thuis.
		Voorlichting adresgroep uitwerken.	1 uur	Thuis.
		<i>Proces verslag</i>	1 uur	Thuis.
Week 7	Vooronderzoek PLvA	<i>Literatuurstudie.</i>	15 uur	Mediatheek
		Uitwerken Enquête.	2 uur	Mediatheek
		<i>PLvA</i>	5 uur	Mediatheek.
		Gesprek L. Visser	2 uur	W. van Oranje.
		<i>Enquête</i>	4 uur	W. van Oranje.
		Proces verslag.	1 uur.	Thuis.
Week 8	Afronding van Vooronderzoek en PLvA	<i>Door lezen verslagen</i>	3 uur	Thuis
		Aanpassingen	3 uur	Thuis
		<i>Inleiding, nawoord bronvermelding.</i>	3 uur	Thuis.

		Printen & inbinden. Inleveren consulent.	2 uur. 3 uur.	Werk. HU.
		Communicatie adres/evaluatiegroep. Proces verslag	5 uur. 1 uur.	Thuis. Thuis.
Week 9		Gesprek consulent. Feedback verwerken. Uitwerken en inleveren Semmie.net benaderen/afspraken maken Update instelling. Proces verslag	15 minuten 15 uur 5 uur 2 uur. 1 uur. 1 uur.	HU. Mediatheek. HU. Mediatheek Thuis. Thuis.
	<u>Beoordeling Consulent.</u>			
Week 10	De uitvoering.	Gesprek L. Visser Gesprek Leerkracht Vorbereiding gesprek Janneke van Lint. Vorbereiding activiteiten Onderzoekliteratuur observaties. Persoonlijk gesprek Janneke van Lint. Observatie formuleren maken Proces verslag	2 uur 1 uur. 2 uur. 10 uur. 5 uur. 2 uur. 5 uur. 1 uur.	W. van Oranje W. van Oranje Mediatheek. Mediatheek. Mediatheek. Praktijk. Mediatheek. Thuis
Week 11	De uitvoering. <u>Praktijk activiteiten.</u> <u>Start Product</u>	Vorbereiding praktijkactiviteiten. Kennismaking klas Activiteit cliënten Observatie uitwerken Interactieve activiteiten zoeken en uitwerken. Proces verslag	10 uur. 2 uur. 10 uur. 5 uur 1 uur.	Mediatheek. W. van Oranje. W. van Oranje. Mediatheek Thuis.
Week 12	Uitvoering.	Onderzoek onderbouwing product. Onderzoek evaluatieonderzoek. Beoordeling uitwerken. Contact adres/evaluatiegroep beoordeling. Contact evaluatiegroep presentatie. Zending aanvragen semmie.net.	15 uur 10 uur. 5 uur. 4 uur 4 uur 1 uur.	Mediatheek Mediatheek. Mediatheek. Mediatheek Mediatheek.

		Verzamelen oorkondes. Proces verslag	7 uur. 1 uur.	Mediatheek. thuis
Week 13	Uitvoering. <u>Afronding product.</u>	Uitwerking Brochure. Brochure illustreren en afdrukken. Eigen flyer uitwerken/toevoegen. Brief aan gebruikers uitwerken. Kikkers en mappen aanschaffen Kikkers vormgeven. Proces verslag	20 uur 10 uur. 2 uur. 2 uur. 3 uur. 2 uur. 1 uur.	Mediatheek Mediatheek. Mediatheek Stad. Thuis. Thuis.
Week 14	Presentatie. <u>De presentatie en beoordeling adresgroep.</u>	Beoordeling controleren/printen. Controle mappen De presentatie adresgroep/ beoordeling. Resultaat evaluatie adresgroep. Eigen commentaar. Beoordeling formulieren evaluatiegroep maken. Proces verslag	3 uur 2 uur 10 uur 10 uur. 4 uur. 4 uur. 1 uur.	Thuis. Thuis W. van Oranje. Thuis. Thuis. Thuis. Thuis.
Week 15	Evaluatie: <u>De presentatie en beoordeling evaluatiegroep.</u>	Beoordeling controleren/printen Controle mappen. Presentatie evaluatiegroep. Beoordeling Resultaat evaluatie evaluatiegroep. Eigen commentaar. Proces verslag	3 uur 2 uur 20 uur 10 uur. 4 uur. 1 uur.	Thuis. Thuis. Bij de deskundige zelf. Thuis. Thuis. Thuis.
Week 16	Einddocumentatie.	Einddocumentatie	35 uur	Mediatheek.
Week 17	Einddocumentatie	Einddocumentatie	35 uur	Mediatheek.
Week 18	Einddocumentatie. Inleveren.	Schrijven samenvatting pp. Einddocumentatie controleren spelling. Printen/bundelen.	10 uur. 5 uur. 2 uur.	Mediatheek. Mediatheek. Mediatheek.

Product nakijken.	2 uur.	Mediatheek.
Inleveren beoordelaars	2 uur.	Mediatheek.

Totaal aantal uren: 423 uur.

4.2 Lijst van beoogde doelen.

In het tijdschema staan in de tweede kolom belangrijke mijlpalen/doelen aangegeven in het rood. Dit zijn richtlijnen voor het afronden van verschillende fase binnen dit praktijk project.

4.3 Een lijst met concrete uit te voeren acties of inspanningen.

Door een uitgebreid tijdschema op te stellen, kan deze worden gebruikt als stappenplan in het uitvoeren van het praktijk project. Deze wordt uitgeprint en per stap/details afgestreept. Het gehele proces wordt verder uitgewerkt in een verslag. Aan het einde van het project kan worden beoordeeld over het gemaakte tijdschema daadwerkelijk als lijndraad heeft gediend.

4.4 Evaluatieprocedure in samenwerking met evaluatiegroep.

Er zijn deskundige benaderd met de vraag zij deel willen nemen aan de evaluatiegroep en dus het product willen beoordelen. Vele van hen zijn enthousiast. Sommige hebben via mail contact al aangegeven akkoord te gaan met het deelnemen aan de evaluatiegroep. Dramatherapeut Janneke van Lint wil graag een persoonlijk gesprek.

Het presenteren van het product en de doelstellingen naar hun over te brengen is een basis voor het beoordelen van het ontwikkelde product. Door vroegtijdig feedback te ontvangen kan er voldoende tijd besteed worden aan het doorvoeren van aanpassingen en het pakket optimaliseren.

In het contact leggen met eventuele deskundige voor de evaluatiegroep is de afspraak gemaakt dat ze gedurende het proces worden benaderd over de vorderingen en de presentatie/evaluatie. Het uiteindelijke vastleggen van datum en tijd is nog niet aan de orde. Dit omdat het product moet worden beoordeeld door de consultant. Het tijdsbestek is afhankelijk van de grootte van het gegeven feedback.

4.5 Concrete voorstellen ten aanzien van einddocumentatie.

De beoordelaar docent moet het gehele proces ter beschikking hebben. Er is daarom gekozen om het praktijk project zo volledig mogelijk in te leveren.

1. *De complete/volledige map zoals de adresgroep en evaluatiegroep hem ook hebben ontvangen.*
2. *Eén proces verslag gebundeld.*
3. *Eén beknopt verslag met samenvatting oriëntatie, vooronderzoek en plan van aanpak.*
4. *Eén onderbouwend verslag.*

Nawoord

Door de uitwerking van het plan van aanpak is er een duidelijke argumentatie, structuur en tijdsplanning uitgeschreven voor de verdere ontwikkeling en vormgeving van het product. Door doelen en kwaliteitscriteria uit te schrijven is het leerproces gewaarborgd en de kwaliteit van het product vastgesteld.

Met tevredenheid is hierbij het vooronderzoek en de uitwerking van het plan van aanpak afgerond. In de volgende fase worden de pakketten ontwikkeld en klaargemaakt voor de presentatie en evaluatie. Voor dit gehele proces wordt u doorverwezen naar het proces en eindverslag van dit praktijk project.

Bedankt voor de interesse in het Ik ben Ik pakket,

Leonie Burggraaf.

Bronnenlijst

- Anababa.nl.** Geraadpleegd 7 februari. www.Anababa.nl
Zoekterm: negatief zelfbeeld kinderen.
- Aps.nl.** Geraadpleegd op 14 februari. www.Aps.nl
Zoekterm: Negatief zelfbeeld kinderen.
- Beeldendevaktherapie.nl.** Geraadpleegd 7 februari. www.beeldendevaktherapie.nl
Zoekterm: vaktherapie in het basisonderwijs.
- De Koole kikker,** ISBN 978-90-812473-1-3.
www.dekoolekikker.nl
- Caplan, B.,** (2011). Ben je aan het ‘overopvoeden’?
- Geron, G. & Moller, Olaf,** (2010). Spelen met grote handpoppen.
- GGD midden Nederland,** (2008). Wat is faalangst?
- GGD Zeeland.** Schoolartikel zelfvertrouwen en het zelfbeeld.
- GGDzeeland.nl,** geraadpleegd 13 februari. www.ggdzeeland.nl
Zoekterm: zelfbeeld en vertrouwen.
- Handpop.nl,** Geraadpleegd 23 februari. www.handpop.nl
Zoekterm: effectiviteit poppen.
- Jenkins,P.,J.,**(1983). Poppen spelletjes met kinderen.
- Jones, P.,**(1995). Drama as therapy, theatre as living.
- Krans, L.**(2006) “Alles over jezelf en het leven”.
- Krans, L.** (2006). Wat zijn gevolgen van een autoritaire opvoeding.
- Landelijk opleidingprofiel creatieve therapie,** (december 1999).
- Meurs, H.,** (2006). De handpop in een thuissituatie.
- Meurs, H.,** (2007). De handpop als onderdeel van de klas.
- Meurs, H.,** (2006). Vaardigheden m.b.t. de handpop.
- Meurs, H.,** (2012). Interview vooronderzoek.
- Meurs, H.,** (2008). Ja/nee heeft alles.
- Psychologie magazine,** (oktober 2010). Ontwikkelingsfase Freud.
- Praktijkdesleuten.nl,** geraadpleegd 23 februari. www.praktijkdesleutel.nl
Zoekterm: negatief zelfbeeld kinderen.
- Schiet, M.,** (2005). Zo stimuleer je zelfvertrouwen bij kinderen 0-9 jaar.
- Semmie.net,** Geraadpleegd 14 februari. www.semmie.net
Zoekterm: materialen ontwikkeling zelfbeeld.
- Shaffer.D.R.**(1999). Ontwikkeling vanaf de geboorte tot adolescentie
- Smeijsters, H.,** (2008). Handboek creatieve therapie.
- Stuyvaert, H.,** (2010). De magische kracht van poppen.
- Vos- van der Hoeven, de.,T.,** (1999). Het zelfbeeld van kinderen.
- Wikipedia.org,** geraadpleegd 17 februari. www.wikipedia.nl
Zoekterm: ontwikkeling kleuter.
- Zelfvertrouwen.nl.** Geraadpleegd 23 februari. www.zelfvertrouwen.nl
Zoekterm: zelfvertrouwen kinderen.